

Vihreät
De Gröna

Ett gott liv på jordklotets villkor

- De Grönas partiprogram

Programmet är godkänt på partimötet den 24.5.2026

Programmet ersätter det politiska programmet som godkändes år 2022

Innehåll

Vi gör den förändringen som vi vill ha.....	4
1 Politik för ett klot – vi avvärjer klimatkrisen och förlusten av biologisk mångfald.....	5
Vi stoppar klimatuppvärmningen.....	6
Vi för den gröna energiomställningen i mål.....	6
Vi ökar kolsänkorna till en hållbar nivå.....	6
Vi befriar trafik- och transportsektorn från fossilberoendet.....	7
Vi tryggar den biologiska mångfalden.....	8
Vi säkerställer en tillräckligt hög nivå för miljöskyddet.....	8
Vi stoppar försämringen av skogs- och våtmarksnaturen.....	8
Vi tryggar rena vattendrag och en ren vattennatur.....	9
Vi främjar stadsnaturens mångfald.....	9
Vi sänker konsumtionen av naturresurser till en hållbar nivå.....	9
Vi minskar förbrukningen av jungfruliga naturresurser.....	10
Vi främjar den cirkulära ekonomin.....	10
Vi inför strikta villkor för gruvdrift.....	11
Vi gör jordbruket hållbart.....	11
Vi ser till att miljöns röst hörs bättre vid beslutsfattandet.....	11
Vi ser till att det tas mer hänsyn till klimatet och naturen i lagstiftningen.....	12
Vi stärker djurens rättigheter.....	12
Vi stärker djurens rättsliga ställning.....	12
Vi minskar djurens lidande.....	13
2 Den gröna välfärdsstaten – vi motarbetar fattigdom och tryggar tjänster av hög kvalitet	
.....	13
Vi minskar på fattigdomen och förbättrar socialskyddet.....	14
Vi går i riktning mot en basinkomst.....	15
Vi förnyar strukturerna i socialskyddet.....	15
Vi bekämpar fattigdom och nedmonterar flitfällor.....	15
Vi tryggar de äldres utkomst och pensionssystemets hållbarhet.....	16

Vi tryggar högklassiga social- och hälsovårdstjänster för var och en.....	17
Vi satsar på bastjänster.....	17
Bättre tjänster på människors egna villkor.....	17
Den psykiska hälsan bör sättas i skick.....	18
En human rusmedelspolitik.....	19
Vi stöder en aktiv livsstil för alla: från barn till de äldre.....	20
Vi förebygger marginalisering.....	20
Vi stärker de mänskliga rättigheterna för personer med funktionsnedsättning.....	20
Vi satsar på barnen, de unga och på familjerna.....	21
Vi stärker stödet och förbättrar möjligheterna för barn, ungdomar och familjer.....	21
Vi stärker barnens rättigheter.....	21
Vi stöder förverkligandet av barnens önskemål.....	22
Vi förbättrar socialskyddet för familjer och möjligheterna till familjeledighet.....	22
3 Ekonomin som verktyg – vi stärker sysselsättningen och företagandet och ser till att förorenaren betalar.....	23
Vi övergår till en stabil ekonomi på en rimlig nivå.....	24
Vi tar de första stegen mot en rimlig ekonomi.....	24
Vi stärker de offentliga finanserna på bred front.....	25
Vi bromsar skuldsättningen och tar hänsyn till konjunkturen.....	25
Vi förnyar näringslivsstrukturen och sporrar till ett hållbart företagande.....	26
Vi skapar förutsättningar för en rättvis marknadsekonomi.....	26
Vi stöder små- och mikroföretag, egenföretagare och egenanställda.....	27
Vi genomför en grön skattereform.....	27
Vi beskattar skador och olägenheter och förnyar skattebasen.....	27
Vi utjämnar förmögenheten.....	28
Vi tryggar en rättvis och välfungerande arbetsmarknad.....	28
Vi förnyar arbetsmarknaden.....	29
Vi skapar balans i maktförhållandena på arbetsmarknaden.....	29
Vi tryggar ett meningsfullt och bra arbetsliv för alla.....	30
Vi inför flexibilitet i arbetet.....	30
Vi gör det lättare att orka på jobbet.....	31
4 Mänskliga rättigheter, rättsstaten och feminismen som trygghet för alla – vi motarbetar diskriminering och försvarar demokratin.....	31
Vi främjar jämställdhet, likställdhet och människors frihet att vara sig själva.....	32
Vi tryggar rättigheterna för olika minoriteter.....	32
Vi ser till att olika världsåskådningar får en likställd ställning och stärker religionsfriheten och religionsfreden.....	33
Vi främjar jämställdhet mellan könen.....	33
Vi stärker vars och ens rätt att bestämma över sin kropp och sitt kön.....	33
Vi främjar jämställdheten mellan könen.....	34
EVi förebygger våld i nära relationer och skyddar offren.....	34
Vi stärker rättsstaten, demokratin och tryggheten i vardagen.....	36
Vi tryggar rättsstaten och förbättrar lagberedningsarbetet.....	36
Vi ökar människors delaktighet och förbättrar verksamhetsförutsättningarna för civilsamhället.....	36
Vi utvecklar val- och partisystemet.....	37

Vi förbättrar vardagssäkerheten.....	37
5 Bildning är samhällets hjärta – vi satsar på utbildning, vetenskap och kultur.....	38
Vi tryggar en bra utbildning för var och en.....	39
Vi förbättrar finansieringen av utbildningen och lönerna i branschen.....	39
Vi stöder barns och ungdomars utbildningsväg.....	39
Vi utvecklar utbildningen på det andra stadiet.....	40
Vi höjer utbildningsnivån och stärker kvaliteten på utbildningen.....	40
Vi höjer utbildningsnivån.....	41
Vi förnyar strukturerna för det kontinuerliga lärandet.....	41
Vi gör Finland till ett attraktivt centrum för fri vetenskap och forskning.....	41
Vi stärker den fria vetenskapen.....	42
Vi gör forskarkarriären attraktiv.....	42
Vi investerar modigt i kultur.....	42
Vi förbättrar finansieringen av kulturen och dess verksamhetsförutsättningar.....	43
Vi utnyttjar ny teknologi på ett demokratiskt, tryggt och hållbart sätt.....	44
Vi utnyttjar teknologins möjligheter.....	44
Vi ser till att vi behärskar riskerna som den nya teknologin medför.....	45
6 Hållbar befolkningsutveckling – ett gott liv för alla överallt i Finland.....	46
Vi genomför en hållbar regional- och urbanpolitik.....	46
Vi utnyttjar regionernas styrkor och tryggar tjänsterna.....	47
Vi bygger ekologiskt och socialt hållbara städer.....	47
Vi bygger ett internationellt Finland genom en rättvis invandringspolitik.....	48
Vi underlättar invandringen och gör det smidigare att rota sig i Finland.....	48
Vi arbetar aktivt för att minska rasismen.....	49
Vi främjar integrationen, språkinläringen och sysselsättningen.....	49
Vi bygger ett fungerande och humant asylsystem.....	50
7 Den globala politiken befinner sig i kris – vi försvarar freden och de mänskliga rättigheterna.....	50
Vi försvarar de mänskliga rättigheterna och en regelbaserad värld.....	51
Vi återställer förtroendet för internationella regler.....	51
Vi ser till att begränsa farliga vapen.....	52
Vi främjar global rättvisa.....	53
Vi genomför den gröna omställningen på ett rättvist sätt.....	53
Vi stöder de som är allra fattigast och mest utsatta i världen.....	54
Vi bygger ett starkt Europa.....	54
Vi stärker EU-medborgarnas rättigheter och demokratin.....	55
Vi stärker EU:s ekonomi och säkerhet.....	55
Vi stöder Ukraina i dess försvar och i återuppbyggnaden av landet.....	56
Vi värnar om en rättvis fred och en blomstrande framtid.....	56
Vi säkerställer Finlands försvarsförmåga och försörjningsberedskap.....	56
Vi satsar på ett europeiskt försvar.....	57
Vi förnyar värnplikten.....	57
Vi bygger upp en framtidssäker försörjningsberedskap.....	57
Vi motverkar hybridpåverkan och förbättrar den digitala säkerheten.....	58

Vi gör den förändringen som vi vill ha

De Gröna vill bygga en framtid som både är ekologiskt och socialt rättvis. Vi bygger ett samhälle som präglas av omtanke, trygghet, gemenskap och rättvisa – ett samhälle som erbjuder tillräckliga skyddsnät och möjligheten att förverkliga sig själv och sträva efter ett gott liv i enlighet med ens egna val. Vår målsättning är ett samhälle som åstadkommer och fördelar välfärd, uppmuntrar till att skapa nytt, till flit och entreprenörskap inom de gränser som är hållbara för naturen och klimatet. I ett grönt Finland är bildning och kultur viktiga i sig.

Läget i världen är allvarligt. Kampen mot klimatkrisen går alltför långsamt, och naturen utarmas i en allt snabbare takt. Naturresurser förbrukas snabbare än de hinner förnyas, och det liv vi människor lever ryms inte inom gränserna för planetens bärkraft.

Förmögenhet och makt koncentreras i allt fortare takt till ett fåtal, maktpolitiken kör över det regelbaserade samarbetet, och klyftorna i samhället har fördjupats. Alla dessa fenomen syns även i Finland.

Trots det saknar framtiden inte hopp. Världen förändras inte av sig själv, utan det är vi som förändrar den. Vi kan själva göra världen bättre. Målet med den gröna politiken är en god framtid för alla: människor, djur, Finland, världen, naturen.

Vi tror på framsteg och upplysning. Vi försvarar mänskliga rättigheter, demokrati och frihet. Vi bygger en jämlik och likställd värld. Vi vet att ekonomin bara kan vara hållbar när den fungerar i enlighet med de gränser planetens bärkraft sätter och när det välstånd som vi tillsammans skapar fördelas rättvist.

Detta program har utarbetats gemensamt av den gröna rörelsen, och här dras riktlinjerna upp för De Grönas mest centrala mål både på lokal nivå och för den globala verksamheten. Eftersom De gröna är ett finländskt parti fokuserar större delen av innehållet i programmet på politiken på nationell nivå eller på EU-nivå.

De Grönas viktigaste målsättningar är:

1. Att lösa klimatkrisen och stoppa förlusten av biologisk mångfald
2. Att uppdatera välfärdsstaten till detta århundrade
3. Att genomföra en hållbar förnyelse av den finländska ekonomin
4. Att främja mänskliga rättigheter, jämställdhet och likställdhet samt stärka rättsstaten
5. Att försvara utbildning och bildning samt ett hållbart utnyttjande av forskning och teknologi
6. Rättvis regional utveckling och invandring på villkor som är rejäla
7. Att trygga fred, stabilitet och demokrati i Finland, i Europa och i världen

1 Politik för ett klot – vi avvärjer klimatkrisen och förlusten av biologisk mångfald

Klimatkrisen, förlusten av biologisk mångfald, föroreningarna och andra miljökriser är vår tids allvarligaste globala hot. Ett stabilt klimat, välfungerande ekosystem och biologisk mångfald utgör grunden för det mänskliga välbefinnandet, och naturen har också ett egenvärde. Människans verksamhet måste återanpassas till de gränser planeten ställer.

De Gröna kräver åtgärder för att stoppa miljökriserna på alla nivåer i samhället. Miljöskadlig verksamhet måste begränsas, och den som förorenar måste stå för de kostnader som uppstått. Om något inte kan göras på ett hållbart sätt bör det inte göras överhuvudtaget.

Genom att lösa miljöproblemen kan man också främja hälsan, välbefinnandet och ekonomin. Hållbara sätt att röra på sig och hållbara matvanor samt gröna livsmiljöer ökar välbefinnandet, och klimatlösningarna kan skapa ekonomiska möjligheter. Att avstå från fossil energi stärker självförsörjningen och försörjningsberedskapen. Alla åtgärder är inte ekonomiskt lönsamma på kort sikt, men det är ingen anledning att låta bli att genomföra dem. De är nödvändiga för att säkra en livsduglig framtid.

Europeiska unionen spelar en central roll för klimat- och naturpolitiken. Effektiv reglering och marknadsbaserade styrmedel minskar miljöskadorna både inom EU och utanför unionen. Finland bör främja en stark och verkningfull miljöpolitik inom EU och på internationell nivå.

Finland är ett av de länder i världen som förbrukar mest naturresurser och belastar miljön mest i förhållande till befolkningsantalet, och därför måste Finland ta ett särskilt ansvar för att stoppa miljökriserna.

De Gröna verkar för att sätta ett stopp för överkonsumtionen, moderera konsumtionsvanorna och främja den cirkulära ekonomin. Skogarna måste utnyttjas på ett mer hållbart sätt för att den biologiska mångfalden och kolsänkorna ska kunna tryggas. De Gröna vill påskynda hållbarhetsomställningen inom jordbruket och frigöra trafik och transporter från sitt beroende av fossila bränslen. Vi vill sätta strikta gränser för gruvdriften för att förhindra miljöskador. Utsläppsminskningarna inom energiproduktionen och industrin bör påskyndas ytterligare för att vi ska kunna övergå till ett fossilfritt energisystem.

För De Gröna har djuren ett egenvärde som är oberoende av människan, och samhället har en moralisk skyldighet att trygga djurens välbefinnande. Vi vill sätta stopp för all dålig behandling av djur och den industriella djurproduktionen. Lagstiftningen bör vara baserad på aktuell forskningskunskap om djurens behov. Djuren bör garanteras god behandling och möjlighet till artspecifikt beteende, vilket är viktigt för deras välbefinnande.

Vi stoppar klimatuppvärmningen

De grönas målsättning är ett kolnegativt Finland, som avlägsnar mer utsläpp ur atmosfären än landet producerar. Det första steget handlar om att göra Finland kolneutralt senast år 2035. Det innebär att man blir kvitt det fossila inom alla sektorer. Att få ner skogsavverkningen till en moderat nivå och utnyttja torvmarker på ett hållbart sätt är nyckeln till att stärka kolsänkorna. Dessutom bör vi vidta åtgärder för att komma åt utsläppen som är kopplade till konsumtion, det vill säga de utsläpp hos oss som är en följd av finländarnas konsumtion, vilka orsakar utsläpp även i andra länder.

Vi för den gröna energiomställningen i mål

- Vi slutar använda fossila bränslen, torv och ved som energikällor och påskyndar även en snabb minskning av övrig förbränningsbaserad energiproduktion. Vi ser till att man fångar upp koldioxiden som uppstår vid förbränning.
- Vi avskaffar skattestödet för träförbränning i industriell skala.
- Vi främjar byggandet av utsläppsfri energi. Vi placerar vind- och solkraftverken i redan bebyggda områden, på byggnaders tak och andra ytor samt på outnyttjad mark istället för i naturområden. Vi avstår från strikta avståndskrav, men minimerar trots det buller- och miljöskadorna. Vi främjar en samordning av radarövervakningen och vindkraftsbyggandet.
- Vid behov främjar vi uppstarten av havsbaserad vindkraft, till exempel med hjälp av ett kortvarigt stöd till byggandet av det första projektet.
- Vi utvecklar energilagringen och ökar flexibiliteten i energiförbrukningen till exempel genom ekonomiska incitament.
- Vi ombesörjer att kärnkraften är säker genom noggrann reglering och övervakning. Vi gör det möjligt att fortsätta driva de befintliga kraftverken så länge myndigheterna bedömer att de är trygga. Vi ser till att onödiga regleringar inte hindrar användningen av ny kärnkraftsteknologi eller inskränker användningsområdena, såsom fjärrvärmeproduktion eller småskalig kärnkraft.
- Vi gör energiförbrukningen rimligare, vi ökar utnyttjandet av spillvärme och främjar energieffektivitet.
- Vi främjar en grön vätgasekonomi med särskild tonvikt på verksamheter där det är svårast att fasa ut fossila bränslen, såsom inom stål- och gödselproduktionen samt inom bränsleproduktionen för flyg- och sjötransporter. Vi förädlar grön vätgas till värdefulla produkter för användning både inom vårt eget land och för export.

Vi ökar kolsänkorna till en hållbar nivå

- Vi samordnar beskattningen av skogsbruket och stöden till skogsbruket till en helhet där skogsägarnas ekonomiska intressen ligger i linje med målsättningarna för naturen och klimatet.
- Vi höjer förädlingsgraden inom skogsindustrin, så att man med mindre mängder trä ändå kan skapa större mervärde.

- Vi ökar träbyggandet och ökar andelen övriga långlivade träprodukter inom trähanteringen.
- Vi tar i bruk en koldioxidhyresmekanism eller något annat incitament för att stärka koldioxidsänkorna och -lagren i privatskogarna.
- Vi förnyar skogslagen: Vi återinför kraven på trädens tjocklek och ålder, fastställer minimikrav för levande naturvårdsträd och rötskogsträd samt lättar på gallringskraven.
- Vi stärker kolsänkorna i torvmarker, till exempel genom att dränera torvåkrar.
- Vi främjar teknologiska kolsänkor genom att stödja investeringar i inledningsskedet och utvecklar starka och bestående incitament för produktionen. De teknologiska kolsänkorna får dock inte urvattna utsläppsminskningarna.

Vi befriar trafik- och transportsektorn från fossilberoendet

- Vi påskyndar elektrifieringen av all trafik och användningen av biogas särskilt inom den tunga trafiken, på fartygen och i arbetsmaskiner. Vi stöder byggandet av ett allmänt nätverk för laddning och tankning av biogas för tung trafik.
- Vi höjer bränsleskatten och de koldioxidbaserade bil- och fordonsskatterna, vi kräver att nya bilar inom EU-området ska vara utsläppsfria senast 2035 och stöder bostadsbolagen vid byggandet av laddningsstationer. Om beslutet inte framskrider på EU-nivå, bör registrering av nya bilar som drivs med fossila bränslen förbjudas i Finland senast 2035.
- Vi sänker momsens på kollektivtrafik och ökar stödet till kollektivtrafiken. Vi utvecklar spårvagnstrafiken i storstäderna och den lokala tågtrafiken i stadsregioner i hela Finland. Vi uppmuntrar kommunerna att utveckla och ta i bruk regionala kollektivtrafiklösningar.
- Vi minskar behovet av bilism genom att främja gång-, cykel- och kollektivtrafiken i städer och tätorter samt genom att minska planeringen av bilberoende samhällsstrukturer, vilket innebär att allt fler klarar sig utan privatbil.
- Vi avskaffar kilometerersättnings överkompensering och begränsar tjänstebilförmånen till att gälla enbart rent eldrivna bilar.
- Vi ökar användningen av elektriska drivmedel i trafiken. Vi höjer distributionsskyldigheten inom ramen för tillgången på hållbara biobränslen och ökar andelen syntetiska förnybara bränslen i biobränslena.
- Vi upphör med stödet till flygtrafiken och tar i bruk en flygskatt. Vi verkar för att skattebefrielsen för flygbränsle avskaffas liksom momsbefrielsen för internationella flygningar.
- Vi påskyndar och utökar byggandet av rälstrafiken med fokus på de förbindelser som mest minskar bil- och flygtrafiken. Vi ökar underhållet och elektrifieringen av järnvägarna samt undanröjer flaskhalsar i järnvägsnätet. Vi flyttar godstrafiken i större utsträckning till rälsar och vattenvägar.
- Vi främjar gränsöverskridande järnvägsförbindelser inom EU-området.
- Vi lägger tyngdpunkten på att förbättra befintliga vägar istället för att bygga nya motor- och omfartsvägar.

Vi tryggar den biologiska mångfalden

En natur med biologisk mångfald är en förutsättning för människolivet. De Gröna kräver att utarmningen av naturen stoppas, bland annat genom att man ökar antalet skyddade områden och restaurerar försämrade livsmiljöer. Samtidigt måste man förhindra att nya skador uppstår på naturen och öka mängden närnatur i städerna. Det krävs fortfarande mycket arbete för att hav, sjöar och vattendrag ska bli renare och deras tillstånd vara gott.

Vi säkerställer en tillräckligt hög nivå för miljöskyddet

- Senast 2030 bör minst 30 procent av Finlands land- och vattenareal skyddas, varav minst 10 procent bör vara strängt skyddad. Vi ser till att det finns skyddsområden jämnt fördelade över hela landet och med en mångfald av olika naturtyper samt att skyddsområdena är tillräckligt väl sammankopplade med varandra.
- Vi ökar finansieringen av naturskydd och återställande.
- Vi gör ekologisk kompensation obligatorisk.
- Vi utvecklar handel med naturvärden, vilket uppmuntrar markägare att öka den biologiska mångfalden på sina markområden.
- Som en del av hållbarhetsrapporteringen ålägger vi stora företag att kartlägga och rapportera om vilken påverkan deras verksamhet har på naturen.
- Vi förhindrar skadliga främmande arter från att spridas.

Vi stoppar försämringen av skogs- och våtmarksnaturen

- Vi gör kalavverkningar tillståndspliktiga och gör kontinuerlig skötsel till den dominerande avverkningsmetoden. Vi förbjuder kalhyggen på torvmarker.
- Vi motverkar skogsförlusten genom att införa en avgift för markanvändningsändring. Vi förbjuder nyodling av åkrar i skogs- och våtmarksområden.
- Vi skyddar alla gamla, naturliga och naturtillståndslignande skogar enligt definitioner baserade på forskningsdata.
- Vi avskaffar skogsbruksstöden som är skadliga för den biologiska mångfalden och riktar om stöden från att stödja träproduktion till att främja den biologiska mångfalden.
- Vi ökar andelen blandskog vid skötseln av ekonomiskogar.
- Vi förbjuder avverkning under fåglarnas häckningsperiod.
- Vi stöder återställande av våtmarker med försvagat naturvärde.
- Vi fäster framför allt vikt vid naturvärdena vid skötseln av statens, kommunernas och församlingarnas skogar.

Vi tryggar rena vattendrag och en ren vattennatur

- Vi inför lagstadgade, tillräckligt stora skyddszoner längs vattendragens stränder. Vi effektiviserar rådgivningen och efterkontrollen enligt vattenlagen, så att små vattendrag får ett verkligt skydd.
- Vi förbjuder nya dräneringsdiken och gör förnyelse av dräneringsdiken tillståndspliktig.
- Vi åtgärdar näringsbelastningen från jordbruket effektivt genom stödpolitik och reglering.
- Vi minskar utsläppen i vattendragen och atmosfären från dränerade skogsmarker genom att övergå till våtmarksskogsbruk.
- Vi frigör de viktigaste vattendragen för vandringsfiskar och river de dammar som är minst betydelsefulla för energiproduktionen och mest skadliga för vandringsfiskarna. Vi ser till att vattenkraftverkens fiskerinäringsförpliktelser är à jour med avseende på fiskars och andra vattenlevande organismers naturliga fortplantning. Vi ser också till att förpliktelserna efterlevs.
- Vi förbjuder fiskemetoder som utgör en fara för saimenvikaren i dess utbredningsområden.
- Vi stärker arbetet med att skydda och restaurera Östersjön och fortsätter med programmet för Skärgårdshavet.

Vi främjar stadsnaturens mångfald

- Vi tryggar den närliggande naturen i städerna i enlighet med 3-30-300-principen: Det ska vara möjligt att se minst tre träd genom varje fönster i en bostad, varje stadsdel ska på minst 30 procent av sitt område vara täckt av trädkronor (även kallad kronslutenhet), och från varje hem ska det vara högst 300 meter till närmaste grönområde.
- Vi skyddar existerande närnaturområden och ökar naturens mångfald genom att möjliggöra trädgårds- och odlingsmöjligheter i stadsområden. Vi förvandlar gräsmattor till ängar, vi låter inte skötseln av grönområdena gå till överdrift. Vi minimerar trädfällningen vid byggande.
- Vi säkerställer att värdefulla naturområden, nätverk av grönområden och ekologiska förbindelser bevaras för att trygga stadsnaturens mångfald.
- Vi utnyttjar naturbaserade lösningar, såsom grönytor till exempel inom vattenhantering och vid kylning.
- Vid allt byggande bör flyttfåglarnas rutter tas i beaktande. Vi bygger alltid på ett sätt som är tryggt för fåglarna.

Vi sänker konsumtionen av naturresurser till en hållbar nivå

Att anpassa ekonomin till planetens bärkraft förutsätter en minskning av den totala förbrukningen av naturresurser. De Gröna kräver en rättvis och kontrollerad övergång till en ekonomi på rimlig nivå, där förbrukningen inte överstiger förnyelsetakten för naturresurserna. Det ska alltid vara billigare att reparera och underhålla produkter än att

köpa nya. Återanvändning och återvinning måste vara lönsammare än att låta produkterna bli avfall. Genom en grön skattereform (se kapitel 3) och andra politiska styrmedel säkerställer vi att den cirkulära ekonomin blir den förhärskande modellen. Även inom jordbruket behövs en hållbarhetsomställning som ökar graden av självförsörjning, försörjningstryggheten samt natur- och klimathållbarheten.

Vi minskar förbrukningen av jungfruliga naturresurser

- Vi sätter som målsättning att minska förbrukningen av naturresurser till en hållbar nivå, det vill säga till cirka åtta ton per person och år senast 2035.
- Vi sätter som målsättning att halvera förbrukningen av jungfruliga råvaror inom EU senast 2040.
- Vi inför en skatt på utvinning av jungfruliga jordmassor.
- Vi inför en naturresursskatt på användningen av alla jungfruliga material.
- Vi utvidgar avfallsskatten till att omfatta allt avfall som hamnar på soptippar och i avfallsförbränningsanläggningar. Vi inkluderar avfallsförbränningsanläggningarna i EU:s utsläppshandelssystem.

Vi främjar den cirkulära ekonomin

- Vi främjar reparationskulturen till exempel genom att sänka mervärdesskatten på reparationstjänster. Vi främjar produkternas livslängd genom EU-lagstiftning.
- Vi främjar materialåtervinning genom skattepolitiken och inför ett krav på inblandning av återvunnet råmaterial. Vi riktar mer FoU-stöd till lösningar inom cirkulär ekonomi.
- Vi främjar renoveringsbyggande och stöder bevarande av byggnadsarvet. Vi inför en skyldighet att vid rivning av stora byggnader först undersöka möjligheterna till ändrad användning av byggnaden.
- Vi förutsätter att byggare effektivare återvinner byggmaterial och byggkomponenter. Vi inför en skyldighet att man vid offentliga byggprojekt använder en viss minimandel återvunna eller återanvända byggmaterial.
- Vi undanröjer hindren för delningsekonomin och skapar incitament för att främja delningsekonomin, till exempel genom att göra det lättare för bostadsrättsföreningar att ta i bruk gemensamma utrymmen, bilpoolfordon och småmaskiner.
- Vi skärper reglerna för vilseledande reklam för att förhindra greenwashing. Vi förbjuder reklam för de produkter som är mest skadliga för miljön.
- Vi bekämpar slit-och-släng-ekonomin genom att införa motåtgärder både på EU-nivå och nationellt genom exempelvis höjda tullgränser, avgifter, skatter eller reglering. Genom motåtgärderna stärker vi också produkternas reparerbarhet och konsumentskyddet.
- Vi förbättrar hållbarheten inom textilindustrin genom att införa en gaffel för producentansvarsavgiften med hänsyn till andelen återvunna material.

Vi inför strikta villkor för gruvdrift

- Vi förbjuder prospektering och etablering av gruvor i naturskyddsområden, i värdefulla naturområden samt i deras närhet.
- Vi fastställer tydliga och strikta gränsvärden för närings- och kemikaliebelastningen från gruvor och industrianläggningar. Vi skärper kvalitetskraven för gruvkonstruktioner och övervakningen av kraven.
- Vi ser till att gruvbolagens försäkringar och avgifter för ersättning av miljöskador är tillräckliga. Kostnaderna för efterarbetet, som inleds vid gruvstängningen, och eventuella skador på miljön får inte hamna på skattebetalarnas konto.
- Vi ser till att gruvskatten höjs och utvidgas till att omfatta allt utvunnet material, inklusive varpen. Vi utvidgar avfallsskatten, så att den omfattar gruvavfall.
- Vi ålägger gruvorna att ersätta de olägenheter som orsakas invånarna.
- Vi tryggar samernas möjligheter att påverka de gruvor som planeras i Sameland (Sápmi).

Vi gör jordbruket hållbart

- Vi övergår gradvis från industriell djurproduktion till växtbaserad produktion. Den kvarvarande djurhållningen görs mer etiskt och ekologiskt hållbar genom att man inriktar sig på måttliga djurbestånd, ekologisk produktion och användning av naturliga betesmarker.
- Vi reformerar EU:s jordbruksstödssystem, så att det uppmuntrar till miljövänlig växtproduktion. Vi främjar en utvidgning av utsläppshandeln till jordbruket.
- Vi halverar utbudet av animaliska produkter i offentliga matserveringar senast 2030. Vi inför krav på att maten som erbjuds ska följa gällande näringsrekommendationer.
- Vi undersöker möjligheten att införa en olägenhetsavgift baserad på djurtätheten för att minska miljöbelastningen och välfärdsproblemen för djur i stora djurhållningsanläggningar.
- Vi uppmuntrar odling och förädling av växtproteiner. Vi säkerställer även att proteingrödorna är konkurrenskraftiga genom stödpolitik och experiment.
- Vi inför en skatt på kött.
- Vi främjar mångfald inom den inhemska livsmedelsproduktionen och tryggar en tillräcklig självförsörjningsgrad inom jordbruket.
- Vi främjar produktionen av biogas och användningen av återvunna gödselmedel. Produktionen av biogas får inte orsaka nya beroenden inom djurproduktionen.
- Vi ökar den ekologiska produktionen och främjar klimatvänliga odlingsmetoder.
- Vi tryggar bevarandet av naturliga betesmarker och andra traditionella biotoper genom ett tillräckligt stort ekonomiskt stöd.

Vi ser till att miljöns röst hörs bättre vid beslutsfattandet

Miljön får inte hamna i skymundan i beslutsfattandet. De Gröna vill att det sätts ett stopp för stöd till verksamhet som skadar miljön. Vi vill också säkerställa att offentliga eller

offentligt stödda investeringar inte orsakar betydande skada på naturen. De Gröna kräver omfattande övervakning och tillräckliga påföljder för miljöförstöring. Även utredningen av miljöbrott och sanktionerna bör skärpas.

Vi ser till att det tas mer hänsyn till klimatet och naturen i lagstiftningen

- Vi avskaffar alla miljöskadliga stöd.
- Vi avskaffar jord- och skogsbruksministeriet och fördelar dess ansvarsområden mellan miljöministeriet och arbets- och näringsministeriet.
- Vi stiftar en naturlag motsvarande klimatlagen, som fastställer bindande mål för förbättring av den biologiska mångfalden och stärker naturpanelens ställning.
- Vi förbättrar medborgarnas möjligheter att ingripa mot försämring av miljön genom att inkludera miljöskador i lagen om grupptalan.
- Vi effektiviserar övervakningen av miljölagstiftningen samt bekämpningen av olagligt fiske och olaglig jakt. Vi skärper straffen för miljöbrott.
- Vi återinför kommunernas skyldighet att upprätta en klimatplan och inför även en skyldighet att upprätta en plan för biologisk mångfald.
- Vi skärper gränsvärdena för koldioxidavtrycket vid byggande, så att utsläppen från byggsektorn ligger i linje med Finlands målsättning beträffande koldioxidneutralitet. Vi förutsätter att det görs en uppskattning av klimatpåverkan även vid byggande av enfamiljshus och att gränsvärdena därvidlag följs.
- Vi förutsätter att man vid planeringen räknar ut inverkningarna på klimatet och naturen och en kompensering för skadorna.
- Vi gör en utvärdering av de offentliga investeringarnas och stödens klimat- och miljöinverkan. Vi följer principen "inte orsaka betydande skada" beträffande offentliga stöd.
- Vi skriver in rättigheter åt naturen i grundlagen.

Vi stärker djurens rättigheter

De Gröna står alltid på djurens sida och bevakar deras rättigheter. Djur har rätt till ett artspecifikt beteende och rätt att bli värdigt behandlade. Detta är viktigt för djurens välbefinnande och det kräver strängare lagstiftning än idag samt övervakning och förbud mot metoder som orsakar lidande. På lång sikt bör den industriella djurproduktionen upphöra helt och hållet. Vår nuvarande livsstil bygger på utnyttjande av ett hittills oskådat stort antal djur, vilket är ekologiskt och etiskt ohållbart. Smärtan är moraliskt sett betydelsefull oavsett art. Djurens rättsliga ställning bör stärkas, så att även djur har en verklig rätt till skydd genom lag.

Vi stärker djurens rättsliga ställning

- Djurens rättigheter bör skrivas in i grundlagen. Det är väsentligt för djurens välbefinnande att deras rättigheter förbättras när det gäller artspecifikt beteende, den sociala kontakten med artfränder, möjligheten att tillfredsställa grundläggande behov och ett liv utan rädsla, smärta, ångest eller lidande förorsakat av människan.

- Vi instiftar att djur ska ha partsbehörighet i rättsliga ärenden som rör djur, såsom brott mot djurskyddslagen och administrativa ärenden som rör djur. Djuret skulle till exempel företrädas av sin vårdare, ett djurskyddsombud eller en djurskyddsorganisation.
- Vi återinför djurskyddsombudstjänsten samt de resurser som krävs för arbetet.
- Vi satsar på övervakning och förebyggande av djurskyddsproblem, effektiviserar rättsprocesserna och ser till att djurhållningsförbudet genomförs.

Vi minskar djurens lidande

- Vi förbjuder pälsdjursuppfödningen. Uppfödarna betalas en avvecklingspeng, vilken blir högre ju snabbare produktionen avslutas.
- Vi främjar EU-regleringen, vilket innebär att även produkter som importeras från länder utanför EU måste uppfylla EU:s krav angående djurs välbefinnande.
- Vi motverkar vilseledande påståenden om djurens välbefinnande i marknadsföringen av animaliska produkter.
- Vi inför en olägenhetsavgift baserad på djurens välbefinnande för sådana importprodukter vars produktionsmetoder är sämre än vad som krävs i den finländska djurskyddslagen.
- Vi förbjuder alla grymma och oetiska produktionsmetoder, såsom kirurgisk kastrering av smågrisar, koldioxidbedövning och avlivning av unga tuppar. Vi förbjuder fixeringsburar och buruppfödning av djur.
- Vi ökar möjligheterna till ett artspecifikt liv för produktionsdjur genom att förstora utrymmet de har att röra sig på och använder inredda burar.
- Vi fastställer en maximal fiskdensitet och andra välfärdskrav för fiskodling.
- Vi gör avel som är skadlig för djuret straffbar. Vi säkerställer ett effektivt genomförande av det avelsförbud som föreskrivs i djurskyddslagen både för sällskapsdjur och produktionsdjur, såsom broilrar.
- Vi förbjuder jakt och fiske på hotade arter samt de grymmaste jakt- och fiskemetoderna.
- Vi tillåter inte kvotjakt på stora rovdjur i syfte att reglera beståndet. Vi tillåter inte jakt på gråsäl.

2 Den gröna välfärdsstaten – vi motarbetar fattigdom och tryggar tjänster av hög kvalitet

Den gröna välfärdsstaten är ett löfte om ett värdigt liv för alla. Centralt för välfärdsstaten är förebyggande insatser och helhetsbetonad hjälp som i alla livssituationer ges i tid. När stödet ges i tid mår människor bättre och samhället blir framgångsrikt. Det här är en klok politik både ur mänsklig och ekonomisk synvinkel.

Välfärdsstaten är inte bara en utgiftspost som man aningslöst kan skära ned på, utan en investering i ett livskraftigt samhälle. Välfärdsstaten skapar jämlikhet, stabilitet och trygghet, vilket möjliggör risktagande, entreprenörskap och gemenskap.

Välfärdsstatens löfte är dock hotat. Ojämlikheten ökar, fattigdomen växer och människor lämnas utan hjälp. Den här utvecklingen är både orättvis och ohållbar.

Samtidigt som finländarnas höga livslängd är en betydande prestation av välfärdsstaten, skapar den åldrande befolkningen nya utmaningar för finansieringen av välfärdstjänsterna och för arbetskraften inom vården. Vård- och omsorgsarbetet i Finland är fortfarande starkt könsindelad, och en stor del av det utförs utan lön i familjerna. De Gröna vill se till att vård- och omsorgsarbetet fördelas jämnare, att det uppskattas och ersätts rättvist.

Den åldrande befolkningen ställer nya krav på finansieringen av välfärdstjänsterna och på arbetskraften. De här utmaningarna får inte lösas på bekostnad av välfärden. Var och en bör få de social- och hälsovårdstjänster den behöver vid rätt tidpunkt, på rätt plats och av en personal som är professionell. Tjänsterna bör vara av god kvalitet, vilket bland annat innebär att de bör vara lättillgängliga, rättvisa och hinderfria. När tjänsterna är effektiva, riktas rätt och fungerar som en helhet, använder vi våra gemensamma resurser på ett förnuftigt sätt och framför allt ökar vi människors välbefinnande.

De Gröna vill ersätta det nuvarande lappverksliknande socialskyddet med en modell som är baserad på basinkomst. Genom en basinkomst skulle de som söker socialskydd inte behöva snurra runt i byråkratins hjul, det skulle alltid vara lönsamt att ta emot ett jobb och socialskyddet skulle stödja människor i utvecklandet av deras eget kunnande. Det måste bli slut på att förmånstagare behandlas nedlåtande, och systemet måste förändras så att det fungerar som ett flexibelt, uppmuntrande och människovärdigt skydd i vardagen.

Fattigdom har långvariga skadliga effekter på samhället och på människor, för barnens del kan effekterna till och med sträcka sig över hela livet. Därför måste barnfattigdomen i Finland utrotas genom en politik som är systematisk i sitt stöd till barnfamiljerna.

Vi minskar på fattigdomen och förbättrar socialskyddet

En tillräcklig utkomst är en basrättighet och en mänsklig rättighet som måste garanteras alla. Socialskyddet bör täcka livets basbehov och möjliggöra ett aktivt deltagande i samhället utan rädsla för att man förlorar sin bastrygghet eller fastnar i byråkratins fällor. Alla som bor i Finland bör ha rätt till socialskydd, och invandrarnas socialskydd ska inte åtskiljas från det övriga socialskyddet. Inkomst- och förmögenhetsskillnaderna innebär också skillnader i välbefinnande och hälsa, och fattigdomen gör livet utsiktslöst. I ett otryggt samhälle, där arbetslöshet eller en konkurs kan leda till ekonomisk katastrof, vågar människor inte ta risker, sträva efter att uppnå sina drömmar och pröva på något nytt. Därför är en socialskyddspolitik som stöder människors välfärd också en politik som möjliggör starka statsfinanser. Utgångspunkten bör följaktligen vara ett enkelt,

heltäckande och likställt socialskydd som gör det möjligt för förmånstagarna att bestämma över sitt eget liv.

De Grönas basinkomstmodell innebär en bastrygghet som automatiskt betalas ut till var och en och förenklar det nuvarande komplicerade förmånssystemet. Basinkomsten utgör grunden för övriga förmåner och förvärvsinkomster.

Vi går i riktning mot en basinkomst

- Vi inför stegvis en basinkomst för myndiga personer som omfattas av det finländska socialskyddssystemet samt för minderåriga som bor på egen hand.
- Som ett första steg införs en månatlig basinkomst på 200–300 euro.
- Basinkomsten höjs stegvis till 600 euro. Ett kommunalt bostadstillägg på 100–400 euro införs för alla myndiga och minderåriga som bor självständigt. Dessutom utbetalas behovsprövade förmåner.
- Vi avskaffar skattelättnader och höjer förvärvsskatten för att skära ner på basinkomsten, så att nyttan med den riktas till låginkomsttagare.

Vi förnyar strukturerna i socialskyddet

- Vi avskaffar kopplingarna mellan social-, hälso- och sysselsättningstjänsterna och förmånerna, så att kunden alltid kan få den service som motsvarar hans eller hennes behov utan att behöva omfattas av en viss förmån och tvärtom.
- Vi individualiserar hela socialskyddssystemet för vuxna, så att övriga personers situation inte inverkar på den enskilda individens förmåner.
- Vi avskaffar karenstiderna för arbetslöshetsersättningen samt andra sanktioner som straffar den arbetslösa. Som ett steg mot en basinkomst avskaffas arbetssökningsplikten som är ett villkor för arbetslöshetsersättningen, vilket innebär att vi slipper byråkratin förknippad med detta.
- Vi slår samman sjukpenningen, rehabiliteringsstödet och rehabiliteringspenningen till en allmänersättning. Det bör bli möjligt att få allmännersättningen även av sociala skäl, varvid allmännersättningen blir mer heltäckande och behovet av utkomststöd minskar. Vi avvärjer försöken att förena allmännersättningen med bostadsstödet och utkomststödet.

Vi bekämpar fattigdom och nedmonterar flitfällor

- Vi höjer grundtryggheten, så att behovet av utkomststöd minskar. Vi avskaffar kopplingen mellan grundtryggheten och utkomststödet, så att det blir möjligt att höja grundtryggheten utan att det inkomstrelaterade arbetslöshetsskyddet automatiskt höjs.
- Vi återinför skyddsbeloppen i socialförmånerna, så att mottagaren kan ha en viss inkomst utan att stödet minskas eller utbetalningen skjuts upp. Vi förbättrar incitamenten för att ta emot deltidsarbete.

- Vi kopplar alla socialskyddsförmåner till adekvata index. Vi motarbetar indexfrysningar i synnerhet för de lägsta förmånerna.
- Vi halverar fattigdomen bland barnfamiljer senast 2032.
- Vi inrättar en inkomstrelaterad del av det allmänna stödet som utbetalas av FPA till dem som inte är medlemmar i en arbetslöshetskassa.
- Vi förbättrar bostadsbidragen genom att höja det allmänna bostadsbidraget, göra det individanpassat och genom att se till att hela befolkningen omfattas av det allmänna bostadsbidraget.
- Vi återinför möjligheten att få allmänt bostadsbidrag för kostnader för ägarbostad med undantag för personliga amorteringar och för bostadsbolagets amorteringar. Vi avskaffar förmögenhetsprövningen för det allmänna bostadsbidraget.
- Vi förbättrar de studerandes möjligheter att koncentrera sig på studierna utan att tvingas ta lån genom att höja studiebidraget och binda det till index. Vi avskaffar kravet på att man måste lyfta studielån innan man kan få utkomststöd.
- Vi bekämpar fattigdomen bland pensionärer genom att trygga en tillräcklig nivå på de lägsta pensionerna och minskar pensionskillnaderna genom att åtgärda de strukturella orsakerna till dem. Vi minskar kostnaderna för hälso- och sjukvård samt läkemedel för pensionärer med låga inkomster.
- Vi förbättrar sistahandsalternativet och återinför skyddsbeloppen i utkomststödet med höjda belopp. Vi ser till att barnbidraget inte beaktas när man söker eller får utkomststöd. Vi avskaffar möjligheten att sänka utkomststödet som en straffåtgärd.
- Vi ser till att människor inte behöver ty sig till livsmedelshjälp (s.k. matköer) för att klara sig. Vi skapar ett åtgärdsprogram för att minska behovet av livsmedelshjälp.
- Vi sänker hälso- och sjukvårdsavgifterna och betalningstakens självriskdel. Vi låter automatiskt bli att driva in avgifterna av låginkomsttagare för att göra tillgången till tjänsterna mer likställd.

Vi tryggar de äldres utkomst och pensionssystemets hållbarhet

- Vi bekämpar fattigdomen bland pensionärer genom att sörja för att de lägsta pensionerna räcker till.
- Vi förlänger folks yrkeskarriärer. Vi uppmuntrar till arbete efter pensioneringen, vi stöder flexibla arbetsarrangemang och folks arbetsförmåga. Vi höjer den lagstadgade högsta pensionsåldern till 75 år.
- Vi utvidgar tjänstepensionsskyddet till att omfatta allt arbete. Allt förvärvsarbete bör tjäna in tjänstepension, oavsett om man arbetar som anställd med ett löneförhållande, som egenföretagare, eller med hjälp av ett stipendium, eller om arbetsformen är någon annan.
- Vi gör det möjligt för egenföretagare att betala pensionsavgifter på grundval av faktiska beskattningsbara inkomster.
- Vi inför en modell med jämn avdragning för sjuk- och invalidpensioner, där inkomster som överstiger skyddsbeloppsdelen minskar pensionen jämnt.
- Vi säkerställer att en person som lyfter sjukpension inte riskerar att förlora sin rätt till förmånen, även om hen provar på att arbeta.

Vi tryggar högklassiga social- och hälsovårdstjänster för var och en

De Gröna vill bygga upp lättillgängliga, likställda och hinderfria social- och hälsovårdstjänster av hög kvalitet för alla, oavsett förmögenhet och bakgrund. Tjänsterna ska tillgodose folks behov vid rätt tidpunkt och på rätt plats. Grundprincipen ska vara tjänster som bygger på forskningsbaserad kunskap och fungerar förebyggande. Vården bör vara baserad på kontinuitet. Den offentliga hälso- och sjukvården och de förebyggande socialtjänsterna bör stärkas, effektiviteten på tjänsterna bör höjas och resurserna användas på ett mer ändamålsenligt sätt än idag. Socialskyddet och tjänsterna bör fungera sömlöst, så att människor får en helhetsbeaktande hjälp utifrån sin egen situation.

Vi satsar på bastjänster

- Vi inför en 14-dagars vårdgaranti inom den icke-akuta primärvården och en tre månaders garanti inom tandvården.
- Vi stärker bastjänsterna. Vi satsar på det tidiga, snabba och heltäckande stödet till kunderna och deras familjer. Vi identifierar dem som har ett stort behov av tjänster och underlättar samordningen av olika tjänster.
- Vi förbättrar kontinuiteten i vården, till exempel genom en egenteammodell och åtgärdar de bristfälliga resurserna i primärvården och socialvården.
- Vi förbättrar tillgången till närtjänster genom att utnyttja apotek som hälsotjänstgivare med låg tröskel.
- Vi åtgärdar finansieringsmodellen för välfärdsområdena. Vi ger välfärdsområdena beskattningsrätt samtidigt som finansieringen utjämnas på ett rättvist sätt. Vi ersätter den onödigt komplicerade nuvarande modellen med en mer förutsägbar lösning som uppmuntrar till förebyggande åtgärder, bygger på effektivitet och behandlar olika välfärdsområden jämlikt. Vi avskaffar det flerkanaliga finansieringssystemet.
- Vi tryggar en långsiktig offentlig finansiering av social- och hälsovårdsorganisationerna.
- Vi tryggar rätten till gynekologisk vård inom den offentliga hälso- och sjukvården istället för att hänvisa patienter till privata gynekologmottagningar.
- Vi främjar forskning och utbildning inom gynekologi och andra förhållandevis underutforskade sjukdomsgrupper för att förbättra tillgången till vård och kvaliteten på den.
- Vi beaktar minoriteternas språkliga och kulturella behov i hälso- och sjukvårdstjänsterna samt möjliggör tolkning i alla situationer där det behövs.

Bättre tjänster på människors egna villkor

- Vi förnyar arbetshälsovården, så att den inriktas på förebyggande åtgärder och upprätthållande av arbetsförmågan.
- Vi avvecklar gradvis FPA-ersättningarna till den privata hälso- och sjukvården och stärker finansieringen av välfärdsområdena.

- Vi stärker Studenternas hälsovårdsstiftelse SHVS:s ställning som expert på studenthälsa och ser till att stiftelsens resurser är tillräckliga.
- Vi höjer ersättningen för anhörigvård och harmoniserar kriterierna för beviljande av den i hela landet. Vi säkerställer att anhörigvårdare har möjlighet till tillräckliga ledigheter. Vi säkerställer att anhörigvård inte försämrar vårdarens försörjning eller pensionsintjäning.
- Vi förbättrar möjligheterna för dem som vårdar en anhörig att förena arbete och anhörigvård genom att utveckla flexibla arbetsarrangemang och tillräckliga stödtjänster.
- Vi inrättar rådgivningspunkter för äldre där sjukvårdare och socialarbetare har öppen mottagning och där man kan få vägledning gällande tjänster samt råd om hälsosamma livsstilar.
- Vi utvärderar tillräckligheten av dygnet-runt-vård och anpassar den till rätt nivå i takt med att antalet äldre ökar. Vi utökar familjevården inom tjänsterna för äldre, personer som genomgår rehabilitering för psykisk ohälsa och missbruk samt för personer med funktionsnedsättning. Också inom barnskyddet bör familjevården utökas.
- Vi stärker människors rätt till självbestämmande när det gäller vård i livets slutskede och inför en lag som tillåter eutanasi. Vi tryggar tillgången till palliativ vård och vård i livets slutskede genom lagstiftning.
- Vi lagstiftar om yrkesarbetandes rätt till ledighet och ersättning för palliativ vård under den tid de vårdar en närstående.
- Vi tar hand om personalen inom social- och hälsovården. Vi involverar personalen i planeringen av förändringar som rör deras eget arbete. Vi lyfter fram välbefinnande i arbetet som ett av de viktigaste målen och möjliggör flexibilitet i arbetet i olika livssituationer.
- Vi förbättrar patienternas likställdhet och vårdens kostnadseffektivitet genom att öka transparensen i prioriteringen inom hälso- och sjukvården.

Den psykiska hälsan bör sättas i skick

- Vi gör upp ett omfattande utvecklingsprogram för psykisk hälsa för att säkerställa vårdkvaliteten samt åtgärda bristerna i servicesystemet och den allvariga resursbristen.
- Vi tryggar psykiska hälsovårdstjänster med låg tröskel och sammanhängande vårdkedjor för alla.
- Vi utvidgar terapigarantin så den omfattar hela befolkningen och säkerställer en behovsanpassad, evidensbaserad vård utan bindning till enskilda metoder.
- Vi säkerställer möjligheten att också få långvarig psykoterapi. Vi förbättrar tillgången till rehabiliterande psykoterapi genom att se till att terapin når klienterna bättre, vi höjer ersättningsnivån och ökar flexibiliteten vad gäller antalet besök.
- Vi förbättrar de grundläggande psykiska hälsovårdstjänsterna för barn, ungdomar och studerande, så att de motsvarar dagens behov och åtgärdar den allvariga bristen på resurser.
- Vi stärker likställdheten och jämställdheten inom den psykiska hälsovården genom att beakta bland annat ekonomiska hinder, språklig och kulturell bakgrund,

- behoven hos olika kön, åldersgrupper, minoriteter och särskilda grupper. Vi arbetar för att vården ska vara hinderfri och tar samtidigt även hänsyn till de anhöriga.
- Vi förbättrar identifieringen av neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och stödet i samband med detta som en del av den psykiska hälsovården. Vi förbättrar arbets-, undervisnings- och livsmiljöerna för ifrågavarande grupp.
  - Vi säkerställer tillräckliga resurser för den specialpsykiatriska vården och ett tillräckligt antal sjukhusplatser för att påskynda möjligheten att få vård.
  - Vi ökar kompetensen kring psykisk hälsa och skadligt bruk av rusmedel bland vård- och omsorgspersonal inom alla sektorer, till exempel för att ge personalen bättre möjligheter att beakta klienternas traumahistoria.
  - Vi säkerställer tillgången till psykosocialt stöd för personer med långvariga och obotliga sjukdomar. Vi fäster uppmärksamhet vid överlappning mellan psykiska och fysiska hälsoproblem inom hälso- och sjukvården.
  - Vi stärker patienternas rätt att få tillgång till neuropsykiatriska undersökningar och lämplig vård.
  - Vi erkänner tredje sektorn som en del av helheten inom den psykiska hälsovården.

En human rusmedelspolitik

- Vi avkriminaliserar användningen av alla olagliga droger.
- Vi tryggar rusmedelsvårdstjänster och sammanhängande vårdkedjor med låg tröskel för alla. Rusmedelsvården bör identifiera könsspecifika risker och erbjuda säkra och könssensitiva tjänster och vårdkedjor.
- Vi stärker resurserna för kommuner, välfärdsområden och andra aktörer som bedriver förebyggande rusmedelsarbete inom det lagstadgade förebyggande rusmedelsarbetet.
- Vi säkerställer att skadligt bruk inte hindrar en från att få hjälp med psykiska problem. Vi säkerställer att vårdkedjan är smidig, så att båda utmaningarna behandlas samtidigt. Vi inför en belöningsmodell som uppmuntrar folk att stanna kvar i behandlingen och gå vidare i vårdkedjan.
- Vi satsar på skadeförebyggande arbete. Vi inrättar övervakade brukarrum för användning av olagliga droger, där man förutom trygga utrymmen erbjuder tjänster med låg tröskel.
- Vi utvecklar och harmoniserar rutinerna för läkemedelsfri behandling och substitutionsbehandling vid skadligt bruk av opioider samtidigt som vi tryggar tillgången till behandling i olika delar av Finland.
- Vi genomför en bred utredning av utvecklingen av rusmedelspolitiken, inklusive en utvärdering av effekterna av legalisering av cannabis och olika genomförandealternativ.
- Vi inför en lämplig reglering och beskattning av cannabis genom att legalisera cannabis. Vi tryggar medicinsk användning av cannabis för dem som behöver det.
- Vi flyttar spelautomaterna till separata spelsalar eller kasinon.

Vi stöder en aktiv livsstil för alla: från barn till de äldre

- Vi främjar vardagsmotion genom smidiga gång- och cykelvägar och prioriterar underhållet av vägarna. Vi investerar i byggande av idrottsanläggningar i vardagsmiljön.
- Vi säkerställer att barn har möjlighet att gå och cykla till skolan på ett säkert sätt när skolan ligger nära.
- Vi integrerar de nationella programmen för främjande av fysisk aktivitet i kommunernas verksamhet, det vill säga programmen som går under namnet: "Småbarnspedagogiken i rörelse, Skolan i rörelse, Studier i rörelse."
- Vi återinför cykelförmånen för att uppmuntra till cykling vid pendling till och från arbetet.
- Vi stöder de äldres möjligheter till motion genom att ordna hinderfria, lättillgängliga och prisvärda motionsmöjligheter samt gruppaktiviteter.
- Vi minskar ojämlikheten inom idrottsutövandet genom att rikta ett utvecklingsstöd till idrottsaktiviteter med låg tröskel inom föreningarna.

Vi förebygger marginalisering

- Vi avskaffar hemlösheten senast 2030. Vi säkerställer utbudet av rimligt prissatta bostäder, ser till att det finns tillräckligt med bostadsrådgivning och stödtjänster samt ett tillräckligt stödsystem för att trygga boendet.
- Vi förhindrar att människor hamnar i kriminalitet genom att bekämpa fattigdom och stärka förebyggande åtgärder samt kompetensen bland yrkesverksamma. Vi förebygger i synnerhet ungdomsbrottslighet och stöder dem som vill ta sig ur kriminaliteten.
- Vi motarbetar våld bland unga genom ett effektivt barnskydd, mobilt ungdomsarbete, samarbete mellan polisen och vårdnadshavare samt genom att öka stödet på olika nivåer och inrätta fler specialiserade små barnskyddsenheter för ungdomar med svåra symtom.
- Vi säkerställer att alla människor, oavsett uppehållsstatus, har rätt till och faktisk tillgång till de grundläggande tjänster som krävs för ett värdigt liv, såsom omfattande hälso- och sjukvård samt socialtjänster.
- Vi sänker kundavgifterna för hälso- och sjukvård.

Vi stärker de mänskliga rättigheterna för personer med funktionsnedsättning

- Vi reformerar lagen om funktionshinderservice för att stärka rätten till självbestämmande. Vi förhindrar att tjänster begränsas på basis av ålder för personer med funktionsnedsättning.
- Vi säkerställer tillgången till personlig assistans och ser till att den fungerar likställt i hela landet utifrån de individuella behoven.
- Vi säkerställer rätten för personer med funktionsnedsättning att välja sin assistent och hjälpens innehåll.
- Vi ser till att utgångspunkten för besluten om service och stöd till personer med funktionsnedsättning görs giltiga tills vidare och är baserade på individuella behov.

- Vi säkerställer att stöden till personer med funktionsnedsättning möjliggör ett flexibelt familjeliv och boende, inklusive delat boende, och att de även möjliggör olika familjekonstellationer.
- Vi garanterar personer med funktionsnedsättning rätt till en permanent bostad och rätt att själva bestämma var de vill bo genom att undanta bostadsrelaterade tjänster från lagen om upphandling.
- Vi förbättrar det tvärssektoriella stödet till personer som tillhör en neurologisk minoritet och deras möjligheter till ett jämlikt liv.
- Vi inrättar en riksomfattande tjänst för en funktionshindersombudsman. Ombudsmannens uppgift är att se till att rättigheterna för personer med funktionsnedsättning uppfylls.

Vi satsar på barnen, de unga och på familjerna

De Gröna vill garantera ett gott och tryggt liv för varje barn och varje ungdom. Alla barn och unga bör också ha lika möjligheter att förverkliga sina önsknings. Samhällets omsorg om barn och unga är ofta splittrad, och man vet inte alltid hur man ska ta tillräcklig hänsyn till i synnerhet barns sårbarhet. Barnfamiljer lämnas alltför ofta ensamma med sina utmaningar.

Vi stärker stödet och förbättrar möjligheterna för barn, ungdomar och familjer

- Vi stärker det heltäckande och tidiga stödet till barn, ungdomar och familjer ända från rådgivningen, småbarnspedagogiken och skolan till familjecentertjänsterna och barnskyddet.
- Vi satsar på genomförandet av den nationella barnstrategin. Barnstrategin utgör grunden för ett långsiktigt och konsekvent arbete för att förverkliga barns rättigheter och bygga ett barn- och familjevänligt Finland.
- Vi erkänner mångfalden beträffande familjekonstellationer och säkerställer att alla typer av familjer behandlas lika i lagstiftningen och inom tjänsterna.
- Vi säkerställer att alla barn och unga har tillgång till roliga och kostnadsfria fritidsaktiviteter. Vi utvecklar en finländsk modell för fritidsaktiviteter och skapar vägar som leder till målinriktade och långsiktiga hobbyer och fritidsaktiviteter.
- Vi bär omsorg om stödet till familjerna, om skilsmässotjänsterna samt förebyggandet av vårdnadstvister genom rådgivning, medling och familjearbete.
- Vi satsar på hemtjänst för familjer.
- Vi tar i bruk tonårskliniker, det vill säga stödtjänster riktade till föräldrar och familjer med ungdomar i puberteten.
- Vi ökar familjeomsorgen, särskilt för ungdomar i vård utom hemmet. Vi återinför åldersgränsen för eftervård inom barnskyddet till 25 år.

Vi stärker barnens rättigheter

- Vi handlar i enlighet med FN:s konvention om barnens rättigheter och främjar dess genomförande i världen.

- Vi stöder föräldrarna i en uppfostran som respekterar barnens rättigheter, likställdhet och självbestämmanderätt.
- Vi utökar utbildningen och riktlinjerna för personal som arbetar med barn för att kunna identifiera och motverka människohandel och bortförande av barn.
- Vi ingriper mot begränsningar och tvångskontroll som riktas mot flickor av kulturella eller religiösa skäl.
- Vi skyddar barn och ungdomar mot sexuella trakasserier och våld och ställer förövarna till svars.

Vi stöder förverkligandet av barnens önskemål

- Vi ökar jämlikheten, tillgängligheten, det psykologiska stödet och resurserna vid fertilitetsbehandlingar. Vi ser till att alla får tillgång till högklassig information om fertilitet, rådgivning och tjänster gällande sexuell hälsa.
- Vi legaliserar surrogatmoderskap på ett icke-diskriminerande sätt och i enlighet med etiska principer.
- Vi avskaffar begränsningen av antalet barn i kriterierna för tillgång till fertilitetsbehandlingar inom den offentliga hälso- och sjukvården.
- Vi instiftar en lag som ger folk rätt att vara borta från arbetet på grund av fertilitetsbehandling eller på grund av andra skäl som rör bildandet av en familj, där det ingår barn.
- Vi säkerställer omfattande och lättillgängliga rådgivningstjänster för gravida och familjer med barn med hänsyn till olika familjesituationer. Vi utökar fysioterapitjänsterna för gravida och nyblivna mödrar samt det psykosociala stödet efter missfall.
- Vi stöder familjebildning under studietiden och studerande föräldrar genom att ändra studiebidragets barnförhöjning, så att det blir barnspecifikt.

Vi förbättrar socialskyddet för familjer och möjligheterna till familjeledighet

- Vi gör det möjligt för barn att ha mer än två juridiska föräldrar och tillåter barn som bor växelvis hos föräldrarna att ha två officiella adresser, så att de omfattas av socialskydd och tjänster i vardera hemmet.
- Vi förnyar underhållssystemet, så att det säkerställer tillräckligt underhåll för samtliga barn även omedelbart efter föräldrarnas separation.
- Vi höjer åldersgränsen för barnbidrag, så att rätten till förmånen upphör när barnet fyller 18 år. Vi gör det möjligt att dela barnbidraget mellan föräldrarna.
- Vi tar i bruk en sorgeledighet för dem som förlorat en närstående.
- Vi förnyar föräldraledigheten. Vi förverkligar en modell där rätten till föräldraledighet fördelas jämnt mellan föräldrarna och inför en kortare flexibel del.
- Vi sammanför barnomsorgsbidragen under FPA:s flexibla vårdpenning och avskaffar hemvårdsstödet samt den partiella vårdpenningen. Vi gör det möjligt att få den flexibla vårdpenningen även utanför arbetslivet och ser till att det betalas ut som ett fast belopp för samtliga barn.

3 Ekonomin som verktyg – vi stärker sysselsättningen och företagandet och ser till att förorenaren betalar

Den gröna ekonomiska politiken syftar till en välfärd som håller sig inom ramarna för planetens bärkraft. För de gröna är ekonomin inte ett självändamål, utan marknadsekonomin och den offentliga ekonomin är verktyg för att bygga en hållbar välfärd. Istället för ekonomisk tillväxt är det avgörande vilken typ av välfärd och vilka effekter den ekonomiska verksamheten möjliggör.

Världsekonomin befinner sig i en brytpunkt. Klimatkrisen, förlusten av biologisk mångfald, den åldrande befolkningen, den teknologiska utvecklingen samt geopolitiska och ekonomiska kriser förändrar produktionen, konsumtionen och hur arbete utförs. De växande inkomst- och förmögenhetsskillnaderna samt det faktum att makten och välståndet koncentreras till allt färre utgör hot mot stabiliteten i samhället, de mänskliga rättigheterna och demokratin. När samhället drabbas av flera kriser samtidigt bör ekonomin vara motståndskraftig, så att välfärden kan tryggas under alla omständigheter.

I takt med att ekonomin har vuxit har även klimatutsläppen och användningen av naturresurser ökat. Vi har levt över våra tillgångar. Att bygga en grön välfärdsstat är en stor utmaning som kräver betydande reformer inom politik och ekonomi.

Finlands offentliga finanser befinner sig i en utmanande situation. De tyngs av skuldsättningen, en försämrad försörjningskvot och en produktivitet utveckling som är svagare än i jämförbara länder, av en hög arbetslöshet och luckor i skattebasen.

Väsentligare än obalansen i de offentliga finanserna respektive underskottet under enskilda år är det långsiktiga hållbarhetsgapet och den politiska oförmågan att genomföra strukturella reformer. Finland befinner sig i en spiral av självförstärkande underskott, vilket äventyrar genomförandet av välfärdsstatens centrala uppgifter, av klimat- och naturpolitiken samt en förnyelse av samhället.

Anpassningen kan inte enbart byggas på nedskärningar. Skatteintäkterna måste ökas och ekonomin måste reformeras. Finland behöver en grön produktivitet som skapar mer värde och gemensamt välstånd per arbetstimme och per förbrukad naturresurs. Anpassningen måste ske på ett sätt som stöder utsläppsminskningarna, fattigdomsbekämpningen, likställdheten och jämlikheten mellan könen. Med alltför drastiska nedskärningar skrotas välfärdsstaten.

De Grönas metoder tryggar både välfärden och en livskraftig planet. Vi utjämnar inkomst- och förmögenhetsskillnaderna och ser till att skattebasen är tillräcklig för att täcka de välfungerande offentliga tjänsterna och socialskyddet. Välfärdsstatens beroende av tillväxt måste brytas för att trygga människors välfärd oavsett om man lyckas att koppla

loss den ekonomiska tillväxten från skador på miljön. De Gröna mäter hur framgångsrik den ekonomiska politiken är genom indikatorer som beskriver naturens och människors välfärd. Ekonomin måste fungera till förmån för människorna och för planeten, inte på deras bekostnad. En rättvis omställning kräver också en feministisk ekonomisk politik, det vill säga att man erkänner att människors välbefinnande, jämställdhet och den ekologiska hållbarheten utgör grunden för ekonomin, och inte ser den som en utgiftspost. I framtiden måste den ekonomiska tillväxten ske på ett socialt rättvist och miljömässigt hållbart sätt.

För De Gröna är beskattningen ett verktyg för att göra samhället mer hållbart och rättvist. Vi vill sätta ett pris på miljöförstörelsen och flytta tyngdpunkten i beskattningen från beskattning av arbete och företagande till beskattning av miljöskador, konsumtion och förmögenhet. Vi är redo att höja skatterna för dem som har störst betalningsförmåga på ett rättvist sätt för att trygga fungerande offentliga tjänster och samhällets förmåga att svara på tidens utmaningar.

De Gröna vill skapa nya arbetstillfällen och främja företagande samt säkerställa att alla kan delta i arbetsmarknaden utifrån sin egen situation. Vi erbjuder utbildnings- och sysselsättningsvägar för alla som är födda här och för dem som av olika skäl har flyttat till Finland. Vi ser också till att det finns förutsättningar för en hållbar företagsverksamhet.

Vi övergår till en stabil ekonomi på en rimlig nivå

Hörnstenen i den gröna ekonomiska politiken är en rimlig ekonomi, vars mål är ett ekologiskt hållbart ekonomiskt system som främjar människors välfärd. Bruket av naturresurser måste minskas och de begränsade naturresurserna måste användas så att de på ett äkta sätt ökar välfärden. Det väsentliga är att bryta beroendet av ekonomisk tillväxt, minska välfärdsskillnaderna och förhindra koncentrationen av ekonomisk makt. För de gröna innebär en hållbar välfärd ett meningsfullt liv, inte materiell konsumtion.

Vi tar de första stegen mot en rimlig ekonomi

- Vi stärker den omfattande konsekvensbedömningen av den ekonomiska politiken och inför bindande hänsyn till konsekvenserna i beslutsfattandet. Vi tar bättre hänsyn till konsekvenserna för klimatet och naturen, olika kön, åldersgrupper och inkomstklasser samt förtroendet bland medborgarna i samhället.
- Vi genomför en omfattande utredning av den finländska ekonomins, välfärdsstatens och välfärdens tillväxtberoende samt av metoder för att bryta tillväxtberoendet.
- Vi mäter hur framgångsrik den ekonomiska politiken är i första hand med hjälp av indikatorer som beskriver välfärd och ekologisk hållbarhet.
- Vi tar i bruk nya ekonomisk-politiska indikatorer och verktyg för att stödja en hållbar miljö, jämlikhet och rättvisa.
- Vi inkluderar oavlönad omsorg och oavlönat arbete i hemmet i räkenskaperna över landets ekonomi.

Vi stärker de offentliga finanserna på bred front

Den gröna finanspolitiken är kontracyklisk, det vill säga den utjämnar konjunktursvängningarna. De offentliga finanserna måste alltid vara så starka att finanspolitiken inte behöver stramas åt vid oväntade kriser. För De Gröna är rättvisa mellan generationerna, minskade inkomst- och förmögenhetsskillnader samt främjande av hållbar utveckling centrala mål i arbetet för att stärka de offentliga finanserna.

För att kunna möta vår tids största samhällsutmaningar och säkerställa en stabil och förutsägbar samhällsutveckling krävs finanspolitiskt handlingsutrymme. Med hjälp av ett tillräckligt stort ekonomiskt handlingsutrymme kan vi ta oss igenom kriser på ett sätt som gör att ingen hamnar på efterkälken och så att den nationella ekonomin förblir stabil. Att stoppa den globala uppvärmningen kräver till exempel omfattande investeringar som måste genomföras oavsett konjunktur.

Vi bromsar skuldsättningen och tar hänsyn till konjunkturen

- Vi stärker Finlands offentliga finanser genom att förnya beskattningen och bredda skattebasen, genomföra väl avvägda utgiftsnedskärningar samt genom att förnya ekonomin.
- Vi genomför en konjunkturutjämnande politik, bland annat genom att planera en noggrann tidtabell för offentliga investeringar.
- Vi driver en kontracyklisk finanspolitik: Vi minskar de offentliga utgifterna och höjer skatterna när ekonomin växer för att förhindra överhettning av ekonomin. På motsvarande sätt ökar vi utgifterna och sänker skatterna under en lågkonjunktur för att stimulera ekonomin.
- Vi sammanställer ett parlamentariskt åtagande som sträcker sig över flera valperioder där vi fastställer ekologiska ramvillkor för den ekonomiska utvecklingen och vidtar åtgärder för att bryta hållbarhetsunderskottet inom den offentliga ekonomin.
- Offentliga investeringar ska riktas så att de underlättar den gröna omställningen och tryggar investeringar i klimat och natur under alla konjunkturcykler.
- Vi strävar efter att öka det finanspolitiska handlingsutrymmet genom att öka antalet sysselsatta, reformera skattesystemet, öka incitamenten för innovationer, förbättra produktiviteten, höja utbildningsnivån och prioritera utgiftsobjekt.
- Vi reformerar budgetramförfarandet. Vi skiljer åt investeringar med långsiktig verkan från de löpande utgifterna. Sådana investeringar är till exempel forskning och utveckling, utbildning samt investeringar i den gröna omställningen. I budgetramarna tar vi också hänsyn till de förändringar som besluten medför för statens intäkter.

Vi förnyar näringslivsstrukturen och sporrar till ett hållbart företagande

Näringslivsstrukturen i Finland är för centraliserad och förbrukningen av naturresurser är ohållbar. De Gröna vill förnya ekonomin, så att det skapas mer välfärd trots att det ekologiska fotavtrycket är mindre och att ekonomin uppmuntrar till entreprenörskap och innovation. Vi vill främja en sund och rättvis konkurrens. Små- och mikroföretag, egenföretagare och egenanställda spelar en viktig roll, därför skapar vi möjligheter på lika villkor även för nya och små företag. Egenanställning och småföretagande utgör en växande del av arbetslivet, men de är också förknippade med osäkerhet och ojämlikhet. Tryggheten i arbetslivet måste utvecklas, så att man tar hänsyn till olika livssituationer och förhindrar att ojämlikheten hopas.

Vi skapar förutsättningar för en rättvis marknadsekonomi

- Vi stöder tillväxten inom gröna sektorer samt en snabb förnyelse av industrin och näringslivsstrukturen.
- Vi avskaffar ineffektiva och miljöskadliga företagsstöd. Vi riktar företagsstöden så de driver på en hållbar omställning av ekonomin och en ekologisk återuppbyggnad. Vi förutsätter ansvarsfullhet bland dem som mottar stöd.
- Vi avlägsnar hindren för företagande och underlättar övergången mellan lönearbete, förmåner och företagande.
- Vi utvecklar aktiebolagslagen, så att bolagets syfte utvidgas från att enbart handla om att producera vinst till att även beakta effekterna på miljön och samhället.
- Vi ökar den rättvisa konkurrensen. Vi stärker Konkurrens- och konsumentverkets resurser och befogenheter att ingripa mot marknadskoncentration. Vi utvidgar tillämpningsområdet för kontroll av företagsförvärv.
- Vi främjar uppkomsten av marknader för koldioxidsnåla slutprodukter – särskilt inom de sektorer där Finland har konkurrensfördelar – för att minska osäkerheten kring investeringarna för den gröna omställningen.
- Vi främjar kännedomen om och ställningen för sociala företag samt skapar incitament för samhällsnyttigt företagande, till exempel genom beskattning. Vi säkerställer dessa företags möjligheter att delta i offentliga upphandlingar.
- Vi ökar innovativa upphandlingar och marknadsdialog och fastställer omfattande upphandlingskriterier för offentlig upphandling för att minska klimat- och miljöeffekterna och stärka det sociala ansvaret.
- Vi ålägger stora och medelstora företag att rapportera om jämställdhet mellan könen och offentliggöra sina jämställdhetsplaner.
- Vi styr FoU-investeringarna så att de främjar ekologisk och social hållbarhet.
- Vi främjar företagsverksamhet som bygger på immateriellt värdeskapande. Vi ökar tjänstesektorns och de kreativa kultursektorernas betydelse och tyngd inom näringspolitiken.

Vi stöder små- och mikroföretag, egenföretagare och egenanställda

- Vi underlättar småskalig företagsverksamhet genom att minimera byråkratin och undanröja konstgjorda hinder för företagande.
- Vi underlättar anställning av den första arbetstagaren. Vi befriar tillfälligt egenföretagare från arbetsgivaravgifterna för den första anställda.
- Vi förbättrar möjligheterna för små och nya företag att delta i offentliga upphandlingar genom att dela upp upphandlingarna i mindre helheter. Vi utnyttjar innovationstävlingar.
- Vi ersätter de separata arbetslöshetsförsäkringarna för löntagare och företagare med en gemensam kombinationsförsäkring.

Vi genomför en grön skattereform

För De Gröna är beskattningen både ett verktyg för att styra samhället mot hållbarhet och rättvisa och ett nödvändigt sätt att finansiera välfärdsstatens verksamhet. Målsättningen med den gröna skattepolitiken är att säkerställa en tillräcklig skattebas. Vi vill överföra tyngdpunkten i beskattningen från beskattning av arbete och flit till beskattning av skadliga effekter och förmögenhet. Vi tryggar samtidigt att skattenivån är tillräcklig med tanke på de offentliga finanserna.

Vi beskattar skador och olägenheter och förnyar skattebasen

- Vi förnyar mervärdesskatten, så att det nuvarande fyrstegssystemet ersätts av en nollskattesats, en skattesats för hållbar konsumtion och en allmän skattesats. Vi tar i bruk en mervärdesskatteåterbäring på livsmedel som är lika stor för alla invånare.
- Vi säkerställer att beskattningen uppmuntrar till arbete i alla inkomstklasser, och styr eventuella skattesänkningar till beskattningen av arbete och hållbart företagande.
- Vi återställer bolagsskatten till nordisk nivå och förhindrar skadlig skattekonkurrens genom internationell koordinering och EU-reglering.
- Vi harmoniserar energibeskattningen och kopplar energibeskattningen till ett index.
- Vi avskaffar överlåtelseskatten för fastigheter som omfattas av fastighetsskatt, för bostadsandelar och andelar i fastighetsbolag samtidigt som vi höjer fastighetsskatten.
- Vi ökar gradvis fastighetsskattens andel av skattestrukturen. Vi reformerar fastighetsbeskattningen, så att man framför allt beskattar tomtmarken och markvärderingen bättre motsvarar marknadshyran.
- Vi bekämpar den svarta ekonomin. Därigenom främjar vi rättvisa arbetsmarknader och försvårar finansieringen av kriminell verksamhet.
- Vi inför en hälsobaserad skatt på ohälsosamma produkter, såsom socker, mättat fett och salt.

Mer information om miljöbaserade skatter finns i kapitel 1.

Vi utjämnar förmögenheten

- För att finansiera försvarsutgifterna inför vi en tillfällig försvarsskatt som är förmögenhetsbaserad och inriktad på storföretag.
- Vi inför en permanent förmögenhetsskatt för stora förmögenheter och driver detta även på EU-nivå.
- Vi förenklar beskattningen: Vi utvärderar ändamålsenligheten och rättvisan i samtliga skatteavdrag och minskar de problematiska skatteavdragen.
- Vi övergår till en europeisk modell för beskattning av utdelningar från onoterade bolag, där beskattningen av utdelningar är baserad på tydliga gränser i euro och avskaffar skattelättnaden baserad på nettotillgångar.
- Vi ser till att beskattningens progression är rättvis. Beskattningen av kapitalinkomster bör närma sig beskattningen av förvärvsinkomster och på lång sikt bör beskattningen av förvärvsinkomster och kapitalinkomster sammanslös.
- Vi höjer skatten på pensioner, med undantag för små pensioner. Vi dämpar höjningen av pensioner och pensionsutgifter genom en indexbroms för tjänstepensioner samt indexfrysningar. Vi kompenserar för indexförändringarnas inverkan på små pensioner genom att sänka skatten på små pensioner och höja de pensioner som utbetalas av FPA.
- Vi bibehåller arvsskatten och skärper beskattningen av stora arv. Vi tryggar företagarnas faktiska möjligheter till generationsskifte. Vi begränsar skattelättnaden för generationsskifte inom arvsbeskattningen för företag, så att den omfattar företagstillgångar värda högst två miljoner euro.
- Vi ger mottagaren av ärvd skog möjligheten att skydda sin skog, så att ingen arvsskatt behöver betalas för den skyddade arealen.

Vi tryggar en rättvis och välfungerande arbetsmarknad

De Grönas målsättning är att skapa en människonära, flexibel, jämställd och likställd arbetsmarknad. Det gäller att se till att förhandlingsmakten på arbetsmarknaden är i balans mellan arbetstagare och arbetsgivare. Samtidigt bör arbetsmarknaden svara på teknologiska och demografiska förändringar samt globala utmaningar. När arbetsmarknaden utvecklas bör man se till att regleringen är tydlig och förutsägbar, att sysselsättningsriskerna minskas samt att man främjar en nedmontering av segregeringen på arbetsmarknaden och skapar likställdhet.

Arbetsmarknaden bör finnas till för alla slags människor. Deltidsarbete, tillfälligarbete och allt annat arbete som är mindre omfattande än heltidsarbete är värdefullt, liksom även volontärarbete. Man bör inte lägga hinder i vägen för folk att ta emot och utföra arbete av olika slag, till exempel genom att skapa byråkratiska hinder eller förbud inom socialskyddet. Flexibilitet, mångsidighet och deltidarbete som passar den egna situationen bör göras vanligare i vårt samhälle, inte ovanligare.

Vi förnyar arbetsmarknaden

- Vi höjer sysselsättningsgraden till 80 procent senast 2040. Vi fäster särskild vikt vid sysselsättningen av de unga.
- Vi ökar möjligheterna till deltidsarbete och deltidsföretagande.
- Vi förnyar identifieringen av kompetens som fått utomlands och av utländsk examen, så att erkännandet blir smidigare och rimligare prissatt för personer med ifrågavarande kompetens och examen.
- Vi gör det möjligt för samtliga arbetslösa att studera. Vi möjliggör studier med hjälp av allmänt studiestöd och främjar frivilliga studier, som underlättar sysselsättning av den arbetslösa på hans egen begäran.
- Vi förtydligar spelreglerna för plattformsekonomin och säkerställer faktisk frihet och makt över det egna arbetet inom en företagarlignande sysselsättning. Vi garanterar plattformsföretagare laglig rätt att organisera sig och att förhandla.
- Vi åtgärdar bristerna i skyddet för arbetstagare som står utanför kollektivavtalen och för arbetstagare inom plattformsekonomin.
- Vi avskaffar tillgångsprövningen i samband med uppehållstillstånden för arbetstagare, vi avskaffar även bransch- och arbetsuppgiftsbegränsningarna.
- Vi skapar en nationellt enhetlig och rättvis modell för lönesubventioner. Vi tryggar en snabb tillgång till lönesubventioner för ungdomar, personer med funktionsnedsättning, personer med begränsad arbetsförmåga och långtidsarbetslösa.
- Vi bekämpar människohandel och arbetsrelaterat utnyttjande och skärper straffen. Vi ökar tillsynsmyndigheternas resurser för att de bättre ska kunna ingripa, informera och straffa för försummelser av arbetslagstiftningen samt arbetsrelaterat utnyttjande. Vi ser till att offer för människohandel och närliggande brott får den ersättning de har rätt till och även lämplig rättshjälp.
- Vi stärker upphandlarens ansvar vid offentlig upphandling genom att ålägga upphandlaren att kontrollera att arbetsvillkoren följs i hela underleverantörskedjan, både vid ingåendet av avtal och under avtalets löptid.
- Vi avskaffar misstanken om sexarbete som utvisningsgrund i utlänningslagen och reformerar lagstiftningen på ett sätt som tryggar sexarbetarnas trygghet, delaktighet och välbefinnande. Vi säkerställer att sexarbetare har rätt att leva skyddade från våld och utnyttjande.
- Vi förnyar finansieringsmodellen för arbetsförmedlingstjänster, så att den bättre tar hänsyn till konjunktursvängningar och i tid uppmuntrar till satsningar på tjänster för arbetslösa, särskilt för långtidsarbetslösa. Vi ökar finansieringen av de lagstadgade arbetsförmedlingstjänsterna i områden med hög långtidsarbetslöshet.

Vi skapar balans i maktförhållandena på arbetsmarknaden

- Vi främjar icke-diskriminerande rekrytering och mångfald inom arbetslivet, så att var och en har möjlighet att fullt ut utnyttja sin kompetens i Finland.
- Arbetsmarknadslagstiftningen bör förberedas i form av ett trepartssamarbete med arbetsmarknadsorganisationerna. Samtidigt bör riksdagens fulla lagstiftningsmakt och balansen mellan förhandlingsparterna bevaras.

- Vi balanserar gottgörelseboten som föreskrivs i lagen om kollektivavtal, vi ger arbetsmarknadsorganisationerna rätt att väcka grupptalan och fastställa arbetstagarernas tolkningsföreträdare i lokala kollektivavtal.
- Vi förnyar medlingsinstitutionen, så att den motsvarar arbetsmarknadens förändrade behov och säkerställer medlarenas faktiska möjligheter att främja en uppgörelse. Vi inrättar en oberoende informationsproduktion i anslutning till medlingsbyrån för att stöda arbetsmarknadsförhandlingarna.
- Vi säkerställer att arbetsskyddsmyndigheten har tillräckliga resurser. Vi höjer ersättningen vid olaglig uppsägning.
- Hindren för sysselsättning av personer med delvis eller begränsad arbetsförmåga samt personer med funktionsnedsättning bör åtgärdas. Rättvis lönesättning för dessa grupper bör säkerställas och en sysselsättningskvot bör instiftas för offentliga organ, det vill säga en skyldighet att anställa ett visst antal personer med funktionsnedsättning och ett visst antal med begränsad arbetsförmåga.
- Vi utvecklar transporttjänsterna för personer med nedsatt rörlighet, så att resor till arbetsplatsen eller under arbetsdagen inte blir ett hinder för sysselsättningen. Vi utvecklar stödet för anpassning av arbetsförhållanden, så att det motsvarar de faktiska behoven.
- Vi säkerställer att den som har en praktikplats får en lön som motsvarar personens kompetens och att det är lönsamt för arbetsgivaren att anställa praktikanter.

Vi tryggar ett meningsfullt och bra arbetsliv för alla

Omvälningarna inom ekonomin och teknologin har ökat trycket och den psykiska belastningen i arbetslivet. Det blir allt viktigare att man orkar med sitt jobb och att arbetet är meningsfullt. Detta gäller även inläringen som bör vara kontinuerlig. De Gröna vill främja hållbara arbetskarriärer, ett arbetsliv utan diskriminering och meningsfull sysselsättning för alla.

Vi inför flexibilitet i arbetet

- Vi främjar en mer omfattande övergång till kortare arbetstid i samhället. Vi underlättar deltidsarbete och möjligheten att förkorta arbetstiden i olika livssituationer.
- Vi utvidgar möjligheten till flexibel arbetstid, särskilt inom sakkunnigarbete, och möjliggör överenskommelse om flexibel arbetstid i kollektivavtalen.
- Vi inför ett regelverk som stöder platsoberoende arbete, vilket säkerställer välbefinnandet och tryggheten vid distansarbete. Vi underlättar även arbete som utförs från utlandet.
- Vi förbättrar identifieringen av kompetens bland dem som är verksamma i arbetslivet, den kontinuerliga inläringen och folks möjligheter att utveckla sin kompetens. Vi ökar utbudet av omskolnings- och vidareutbildning samt karriärvägledning och stöder kompetensutvecklingen på arbetsplatserna.

Vi gör det lättare att orka på jobbet

- Vi minskar antalet sjukfrånvarodagar på grund av psykisk ohälsa och antalet förtidspensioner genom att stödja personer som genomgår psykisk rehabilitering, så att de kan behålla sitt arbete och återvända till arbetslivet.
- Vi säkerställer att arbetstagare har en reell möjlighet att koppla av från arbetet under sin fritid och att alla årligen har möjlighet till en återhämtande semester, oavsett arbetsform.
- Vi ändrar intjänandet av årlig semester till 2,5 dagar direkt från anställningens början. Årsemestern ska betalas med en socialförsäkring.
- Vi ser till att minimiskyddet i EU:s arbetstidsdirektiv tillämpas oavsett arbetsform.
- Vi inför förebyggande åtgärder mot psykisk belastning i lagen om företagshälsovård och lagen om arbetarskydd.

4 Mänskliga rättigheter, rättsstaten och feminismen som trygghet för alla – vi motarbetar diskriminering och försvarar demokratin

Likställdhet, jämlikhet, odelbara mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstaten utgör kärnan i den gröna politiken. Det här är värden som De Gröna alltid håller fast vid.

Extremhögern och de auktoritära krafterna växer globalt, vilket också märks i Finland. För närvarande krävs inskränkningar i de mänskliga rättigheterna och frihetsbegränsningar i den nationella säkerhetens namn. Vi tvingas försvara de framsteg som redan gjorts för likställdhet samtidigt som gränserna stängs för dem som söker hjälp. Övervakningen och kontrollen i samhället ökar.

De Gröna försvarar kompromisslöst kvinnors, funktionsföhrhindrades, invandrades, hbtq-personers och andra minoriteters rättigheter. Det räcker inte att vi håller fast vid de nuvarande rättigheterna, utan likställdheten måste förbättras och diskriminerande och rasistiska strukturer måste nedmonteras.

De Gröna är ett feministiskt parti. Feminismen innebär att vi strävar efter frihet för alla att vara sig själva och en aktiv nedmontering av de maktstrukturer som orsakar ojämlikhet i samhället. Den gröna feminismen är intersektionell, det vill säga den identifierar och bryter ned diskriminering flerdimensionellt. Finland är ett av de farligaste länderna i Europa för kvinnor och flickor, vilket särskilt beror på våld i nära relationer och sexuellt våld. Det är hög tid att bryta ned de attityder som inte respekterar gränserna för den personliga integriteten, som bagatelliserar sexuella trakasserier och skuldbelägger offren.

Finland är också ett av de mest rasistiska länderna i Europa. De Gröna kräver ett kraftfullt ingripande mot rasism och hatpropaganda samt konkreta antirasistiska gärningar.

Även om Finland fortfarande är en av världens mest stabila rättsstater har situationen försämrats även här. Exempelen från USA och Ungern visar att auktoritära högergrupper undergräver rättsstatens grundvalar när de kommer till makten. De Gröna vill stärka demokratin och rättsstaten genom god förvaltning och upprätthållande av lag och ordning, genom ett starkt civilsamhälle och pressfrihet.

Vi främjar jämställdhet, likställdhet och människors frihet att vara sig själva

Var och en ska kunna delta i samhället utan diskriminering, rädsla eller risk för att förbli osynlig. De Gröna driver en politik som aktivt motverkar rasism, diskriminering och ojämlikhet. I lagstiftningen i Finland finns strukturer som ökar och upprätthåller ojämlikhet, vilket särskilt hindrar minoritetsgruppers rättigheter från att förverkligas. Rättigheterna bör synas i vardagen i form av tjänster, delaktighet och trygghet – inte bara som principer på papper.

Vi tryggar rättigheterna för olika minoriteter

- Vi stärker resurserna för diskrimineringsombudsmannen och jämställdhetsombudsmannen med avsikt att bättre kunna bekämpa alla former av diskriminering.
- Vi ökar konsekvensbedömningen beträffande olika minoritetsgrupper i lagstiftningen, i regeringsprogrammet och vid budgeteringen, så att bedömningen styr beslutsfattandet och stärker likställdheten.
- Vi stärker skyldigheterna och övervakningen i diskrimineringslagen till samma nivå som i jämställdhetslagen.
- Vi tryggar rätten för personer med funktionsnedsättning och personer som behöver särskilt stöd till ett liv de själva utformar, till tjänster och till full delaktighet på alla livsområden.
- Vi ser till att FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning träder i kraft i sin helhet och genomför rekommendationerna som getts av konventionens övervakningsorgan.
- Vi antar en separat lag om hinderfrihet och tillgänglighet som utgör en bindande och sanktionerad helhet, och som omfattar den fysiska, psykiska, sociala och digitala miljön redan i planerings- och genomförandeskedet.
- Vi genomför förslagen från Sámi-kommissionen för sanning och försoning. Vi tryggar de samiska språken och den samiska kulturen. Vi säkerställer Sámi-parlamentets funktionsförmåga genom tillräcklig finansiering.
- Vi ratificerar ILO:s konvention nr 169 om ursprungsfolk och främjar antagandet av den nordiska samiska konventionen för att säkerställa samernas rätt till mark och kultur. Vi kräver förhandsgodkännande för avverkningar och markanvändningsprojekt i det samiska området.

- Vi förbättrar språkminoriteternas ställning. Vi gör det möjligt att ange mer än ett hemspråk i befolkningsdatasystemet. Vi stiftar separata språklagar för karelska och romani och genomför åtgärderna som finns inskrivna i åtgärdsprogrammen.
- Vi ökar kunskapen om den samiska, karelska och den romska kulturen som en del av skolutbildningen.
- Vi arbetar aktivt för att stärka det svenska språkets likställda och grundlagsenliga ställning som Finlands andra nationalspråk vid sidan av finskan.

Vi ser till att olika världsåskådningar får en likställd ställning och stärker religionsfriheten och religionsfreden

- Vi säkerställer att olika världsåskådningar har en jämlik ställning i förhållande till staten.
- Vi motverkar hatpropaganda, hot och trakasserier riktade mot trossamfund och människor. Vi tryggar dock yttrandefriheten när det gäller kritik mot religioner.
- Vi möjliggör att man från 15 års ålder självständigt kan inträda i, byta trossamfund och utträda ur trossamfund.
- Vi skapar metoder för att identifiera och ingripa mot andligt våld, hedersvåld och tvångskontroll både i religiösa samfund och i andra gemenskaper. Vi stöder möjligheterna att lämna gemenskaper som inkräktar på de mänskliga rättigheterna.
- Vi betonar vikten av grundläggande rättigheter och mänskliga rättigheter inom undervisningen i livsåskådning. Vi arbetar för inrättandet av ett gemensamt livsåskådningsämne och tryggar dessförinnan varje elevs frihet att välja sitt livsåskådningsämne.

Vi främjar jämställdhet mellan könen

Var och en har rätt att bestämma över sin egen kropp, sitt kön och sitt liv samt att leva i trygghet utan våld och diskriminering. De Gröna har förbundit sig att stärka erkännandet av mångfalden i fråga om kön och sexualitet, främja jämställdheten i arbetslivet och inom utbildningen samt att förebygga och bekämpa våld i nära relationer och sexuellt våld. Rättigheterna bör förverkligas i lagstiftningen, i tjänsterna och i rättssystemet på ett likställt sätt och utan dröjsmål. Jämställdhet och integritet är inte åsiktsfrågor, utan politiska förpliktelser.

Vi stärker vars och ens rätt att bestämma över sin kropp och sitt kön

- Vi utarbetar ett regnbågspolitiskt handlingsprogram som stärker förverkligandet av regnbågspersoners rättigheter inom alla förvaltningsområden.
- Vi förnyar jämställdhetslagen, så att den tar hänsyn till mångfalden i fråga om kön, sexuell läggning och olika familjesituationer. Jämställdhetslagen bör ta hänsyn till mångfalden även vid bildandet av barnfamiljer.

- Vi inför ett tredje juridiskt kön. Vi minskar onödig könsklassificering i officiella sammanhang och utreder möjligheten att avskaffa den juridiska könsmarkeringen.
- Vi säkerställer tillräckliga specialsjukvårdstjänster för transpersoner utan orimliga väntetider.
- Vi sänker åldersgränsen för juridisk könsbekräftelse från 18 till 15 år. Vi säkerställer tillgången till behandlingar som skjuter upp puberteten för transungdomar.
- Vi förbjuder korrigerande åtgärder vid avvikande konformitet, det vill säga så kallade korrigerande behandlingar som syftar till att bryta mot individens sexuella läggning eller könsidentitet genom psykiskt våld.
- Vi förbjuder könsstympning av barn och andra medicinskt onödiga könskirurgiska ingrepp på barn och tryggar intersexuella personers rättigheter.
- Vi inför kostnadsfria preventivmedel för ungdomar under 25 år. Kostnadsfriheten bör omfatta alla moderna preventivmedel.
- Vi stärker rätten till abort. Vi gör det möjligt att genomföra abort efter eget beslut utan särskilda skäl fram till graviditetsvecka 18.
- Vi sänker åldersgränsen för frivillig sterilisering till 18 år.

Vi främjar jämställdheten mellan könen

- Vi utvärderar regeringsprogrammets könsspecifika inverkan. Vi använder könsmedveten budgetering och uppföljning och på grundval av dem genomför vi konkreta förändringar för att förbättra jämställdheten.
- Vi identifierar könsspecifika sårbarheter och främjar könssensitivitet inom utbildningen och i hälso- och sjukvårdstjänsterna. Vi satsar på att höja kunskapsnivån hos eleverna i grundskolan och åtgärda könssegregeringen inom utbildningen.
- Vi förbättrar pojkars och mäns välbefinnande, till exempel genom att uppmuntra pappor att ta föräldraledigt, genom att satsa på utbildning i känslomässiga färdigheter samt genom att finansiera arbete mot kvinnohat.
- Vi bryter könssegregeringen på arbetsmarknaden och säkerställer en verklig lönejämställdhet.
- Vi främjar en starkare löneutveckling inom lågavlönade och typiskt kvinnodominerade branscher jämfört med andra branscher.
- Vi stärker studiehandledningen. Vi förebygger segregering i valet av studier och arbetsbransch utifrån ens kön eller sociala och kulturella bakgrund.
- Vi förutsätter lönetransparens och lika lön genom lagstiftning.
- Vi ingriper vid diskriminering på grund av graviditet och föräldraledighet, bland annat genom att stärka anställningstryggheten för personer med tidsbegränsade anställningar samt genom att främja kvinnors karriärutveckling och placering i ledande befattningar.

Vi förebygger våld i nära relationer och skyddar offren

- Vi säkerställer en varaktig och tillräcklig finansiering för att förebygga och identifiera våld och för att hjälpa offren och rehabilitera förövarna kostnadsfritt i

hela landet. Förebyggande av våld i nära relationer ska fastställas som en lagstadgad uppgift för kommuner och välfärdsområden.

- Utbildningen av poliser, åklagare, domare och personal inom kriminalvården bör kompletteras med kunskap om olika former av könsrelaterat våld och våld riktat mot minoriteter.
- Vi inför en tvärprofessionell riskbedömning som en del av samarbetet mellan alla myndigheter som arbetar med offer för våld i nära relationer.
- Vi utbildar myndigheter i att identifiera olika uttrycksformer för kvinnohat, så att man kan ingripa både mot våld mot kvinnor och hot om sådant våld mer effektivt än tidigare.
- Vi ingriper vid digital trakassering och förföljelse genom att skapa tydliga och enhetliga riktlinjer för polis, åklagare och andra myndigheter.
- Vi gör tvångskontroll straffbart – med tvångskontroll avses långvarigt utövande av psykiskt våld och systematisk begränsning av offrets handlingsfrihet och frihet.
- Vi underlättar och påskyndar utfärdandet av besöksförbud samt skärper övervakningen av besöksförbud.
- Vi följer skyldigheterna i Istanbulkonventionen om våld mot kvinnor och flickor vid förebyggande och bekämpande av våld.
- Vi gör förebyggande av våld till ett mål som omfattar hela barn- och ungdomsfältet, där man förutom utbildningssektorn och social- och hälsovårdstjänsterna även engagerar tredje sektorn, samtidigt som vi identifierar att pojkar och män är överrepresenterade som förövare och som offer för fysiskt våld.
- Vi ökar samtyckesfostran på alla utbildningsnivåer och stärker barns och ungdomars förståelse för samtycke och trygghetsfärdigheter på en åldersanpassad nivå.
- Polisen bör åläggas att utreda brott som rör sexuellt våld och våld i nära relationer som brådskande ärenden och vidta effektiva skyddsåtgärder för att garantera offrets säkerhet.
- Bristerna i lagstiftningen om sexualbrott bör åtgärdas, så att straffen motsvarar gärningens allvarlighetsgrad och kränkningen av offrets människovärde.
- Vi ökar antalet platser på skyddsboenden och förbättrar tillgängligheten till skyddsboenden och stödtjänster även för män och minoriteter, såsom personer med funktionsnedsättning.
- Vi identifierar, förebygger och ingriper mot våld riktat specifikt mot personer med funktionsnedsättning.
- Vi motarbetar aktivt hedersrelaterat våld och förbättrar myndigheternas kompetens att identifiera fenomenet. Vi inför en särskild bestämmelse i strafflagen som kriminaliserar tvångsgiftermål, bestämmelsen bör beakta tvångsgiftermålets alla särdrag.
- Vi tryggar finansieringen av organisationer som motarbetar våld.
- Vi främjar identifieringen av könsstämpning bland kvinnor och flickor och ingriper mot fenomenet bland annat genom att utbilda personal inom hälso- och sjukvården samt utbildningssektorn.
- Vi uppdaterar lagstiftningen om koppleri för att förbättra sexarbetarnas rättsliga ställning och säkerställa lika möjligheter att utöva yrket.

- Kvinnomord (femicide) bör införas i strafflagen. Uppsåttligt dödande av en kvinna på grund av hennes kön ska erkännas som en egen brottsrubrik, för vilken straffet ska motsvara straffet för mord.

Vi stärker rättsstaten, demokratin och tryggheten i vardagen

Var och en bör ha möjlighet att få rättvisa. Myndigheternas verksamhet ska vara baserad på lag, öppenhet och oberoende övervakning. Dessa rättsstatsprinciper är inte längre självklara, utan även i Finland bör rättsstatens strukturer stärkas och försöken att undergräva dem bekämpas. De Gröna förbinder sig att försvara rättsstatens principer även i kristider. Verkligt folkstyre – demokrati – förverkligas endast om människor är intresserade av beslutsfattandet och kan påverka det. Särskilt barns, ungdomars, minoriteters och invandrares delaktighet måste stärkas, och man bör se till att organisationer och medborgarrörelser har förutsättningar att utöva sin verksamhet. Även valen och partisystemet behöver reformeras för att öka representativiteten och öppenheten.

Vi tryggar rättsstaten och förbättrar lagberedningsarbetet

- Vi genomför ett ”stresstest för rättsstaten”, där man utvärderar hur väl Finlands rättsstatliga strukturer tål det politiska tryck som riktas mot dem och som hotar att undergräva rättsstaten och de mänskliga rättigheterna.
- Vi utarbetar en femte nationell handlingsplan för grundläggande rättigheter och mänskliga rättigheter samt en människorättsrapport som sträcker sig över regeringsperioderna och tar särskild hänsyn till rekommendationer från internationella organ beträffande övervakningen av de mänskliga rättigheterna.
- Vi ser till att bestämmelserna om domstolarnas oberoende förstärks i grundlagen.
- Vi säkerställer kvaliteten och öppenheten i lagberedningsarbetet genom att avsätta tillräckliga resurser för detta. Vi tryggar tillräcklig remisstid för utlåtanden.
- Vi förbättrar domstolarnas möjlighet att låta bli att tillämpa lagstiftning som strider mot grundlagen. Vi avskaffar kravet på uppenbar motstridighet i grundlagen.
- Vi tryggar verksamhetsmöjligheterna för mångsidiga och oberoende nyhetsmedier i alla situationer.
- Vi inrättar en oberoende instans utanför polisen som utreder brott begångna av polisen.

Vi ökar människors delaktighet och förbättrar verksamhetsförutsättningarna för civilsamhället

- Vi sänker åldersgränsen för rösträtt och valbarhet till 16 år i samtliga val respektive vid medborgarinitiativ.
- Vi ökar resurserna för genomförandet av val, så att tillgängligheten inte hindrar någon och alla har tillräcklig information för att kunna ställa upp som kandidat, delta i valarbetet och rösta.

- Vi motarbetar trakasserier av kandidater och kampanjarbetare vid val och i övrig politisk verksamhet. Vi beaktar att trakasserier särskilt riktas mot kvinnor, ungdomar och företrädare för minoriteter.
- Vi ålägger riksdagen att behandla medborgarinitiativ till slut även över valperioder. Vi skapar bindande tidsramar inom vilka medborgarinitiativen måste behandlas.
- Vi stärker dialogen mellan medborgare och myndigheter. Vi gör medborgarråd, -paneler och -möten samt deltagande budgetering till en etablerad del av samhällspåverkan.
- Vi främjar familjevänliga rutiner på alla nivåer inom den politiska verksamheten till exempel genom att säkerställa fungerande vikariearrangemang och genom att ordna med barnomsorg under mötena.
- Vi tryggar finansieringen av politiska kvinnoorganisationer och vidkänner deras centrala roll som främjare av demokrati och jämställdhet.
- Vi stärker ungdomsrådets, handikapprådets och andra påverkansorgans ställning i kommunerna och inom välfärdsområdena.
- Vi ökar de ungas delaktighet på alla beslutsnivåer. Vi ger ungdomsombuden initiativrätt och utnyttjar elev- och studentkårer samt andra kanaler som är naturliga för ungdomar. Vi garanterar representanterna i ungdomsfullmäktige yttrande- och närvarorätt i kommunernas och välfärdsområdenas verksamhetsorgan.
- Vi stärker medborgarsamhället genom att förbättra dialogen mellan organisationer och beslutsfattare och tryggar en tillräcklig och långsiktig finansiering. Vi tryggar medborgarsamhällets möjligheter att delta i lagberedningsarbetet.
- Vi gör det lättare för föreningar att själva samla in medel genom att minska byråkratin och uppdatera lagen om insamling av penningmedel samtidigt som donatorernas rättsskydd tryggas. Vi utvidgar skattefriheten för donationer till att omfatta alla allmännyttiga föreningar.

Vi utvecklar val- och partisystemet

- Vi reformerar valsystemet, så att man bättre än idag kan trygga proportionella val och regional representation.
- Vi avstyr införandet av elektronisk röstning i val av datasäkerhetsskäl och med avsikt att trygga valhemligheten.
- Vi skärper övervakningen av valfinansieringen och inför påföljder för försummelser. Vi inför obligatorisk förhandsanmälan av valfinansiering. Vi tar i bruk ett tak för valkampanjutgifter per kandidat.
- Vi säkerställer att inga partier som är auktoritära, och som är motståndare till demokrati eller godkänner politiskt våld, godkänns i partiregistret.

Vi förbättrar vardagssäkerheten

- Vi stärker rättsväsendets resurser för brottsutredning och åtal fram till en eventuell rättsprocess och straffpåföljd. Vi förkortar längden på rättsprocesserna.
- Vi gör rättegångskostnaderna rimliga, så att var och en har en faktisk möjlighet att söka rättvisa utan orimlig ekonomisk risk.

- Vi riktar polisens resurser till förebyggande arbete och bekämpning av våld i nära relationer. Vi skärper straffen för våldtäktsbrott och stärker bekämpningen av brott riktade mot barn på nätet.
- Vi säkerställer att man får hjälp i nödsituationer och kriser. Vi ökar resurserna för räddningstjänsten och nödcentralernas jourtjänst.
- Vi förebygger våldsamt radikaliserings och organiserad brottslighet och stöder personers utträde ur dessa sammanhang genom tvärfackligt samarbete mellan olika yrkesgrupper.
- Vi gör smutskastning och hatpropaganda straffbara i lagstiftningen. Vi beaktar att hatpropaganda förekommer särskilt mot kvinnor och minoriteter.
- Vi säkerställer kommunikationssekretessen och andra grundläggande rättigheter när man beslutar om metoder för att trygga den interna säkerheten och brottsbekämpningen. Vi förhindrar allmän och icke-riktad massövervakning, såsom användning av ansiktigenkänning.
- Vi underlättar de överskuldssattas situation. Vi höjer skyddsbeloppet vid utmätning och låter utmätningen i första hand riktas mot kapital och i andra hand mot räntor och inkassokostnader. Vi förkortar preskriptionstiden för privatpersoners skulder och gör det lättare att beviljas skuldsanering.

5 Bildning är samhällets hjärta – vi satsar på utbildning, vetenskap och kultur

Finlands framgångar har byggts på en jämlik och avgiftsfri utbildning, där alla får vara med. I en värld som är stadd i förändring är utbildning och bildning förutsättningar för samhällets stabilitet, motståndskraft och för demokratin. För De Gröna har bildning också ett egenvärde.

De Gröna förutsätter att var och en ska kunna eftersträva den utbildning hen önskar sig, utveckla sig själv och ändra inriktning i livet med vetskap om att samhällets skyddsnät håller och bär upp en. Utbildning återbetalar sig när man vågar satsa på den. Vi vill höja finländarnas utbildningsnivå, inlärningsresultaten och forskningen till internationell toppnivå.

De Gröna vill höja uppskattningen av kultur så kulturen får den respekt den förtjänar. Kärnan i De Grönas kulturpolitik är konstens frihet och egenvärde, kulturtjänster som erbjuder kulturell mångfald och en jämlik tillgång till dem. Försörjningen för konstnärer och andra yrkesverksamma inom kultursektorn bör tryggas. Kultur är också i allt högre grad en resurs för en hållbar ekonomi.

De Gröna vill främja ett samhälle där forskningsbaserad kunskap värdesätts och utnyttjas i bred utsträckning inom det politiska beslutsfattandet och i den offentliga debatten. Vi vill trygga en stabil, tillräcklig och förutsägbar finansiering av forskning och innovation. Ny

teknologi medför både möjligheter och risker. De Gröna vill utnyttja den tekniska utvecklingen för att främja ett gott liv, frihet, demokrati och hållbar utveckling.

Vi tryggar en bra utbildning för var och en

De Gröna anser att en högklassig och likvärdig utbildning utgör grunden för det finska samhället och är en förutsättning för en hållbar framtid. Varje barn och ungdom har rätt till en trygg och högklassig skolgång från förskoleundervisning till högskola. Långsiktig finansiering, lugn och ro i arbetet samt elevernas, studenternas och personalens välbefinnande är förutsättningar för inläringen.

Vi förbättrar finansieringen av utbildningen och lönerna i branschen

- Vi skapar ett långsiktigt finansierings- och framtidsprogram för utbildningen. Vi höjer på lång sikt finansieringen av utbildningen till minst nordisk nivå.
- Vi stärker grundfinansieringen för alla utbildningsnivåer. FoU-finansiering kan inte ersätta grundfinansieringen.
- Genom utbildning, goda arbetsomständigheter och löner säkerställer vi att det finns tillräckligt med yrkeskunnig personal i skolor och daghem. Vi inrättar ett lärarregister för att trygga ett tillräckligt antal lärare, deras behörighet samt information om fortbildning och kompetensbehovsprognoser.
- Vi ser till att personalens välbefinnande tas hand om på alla utbildningsnivåer, eftersom en personal som mår bra gör det möjligt att genomföra en högklassig utbildning.

Vi stöder barns och ungdomars utbildningsväg

- Vi bygger upp ett sömlöst system för inlärningsstöd från förskoleundervisning till högskola.
- Vi lagstiftar om bindande maximala gruppstorlekar.
- Vi ökar deltagandet i förskoleundervisningen och gör den obligatorisk från fem års ålder. Vi uppmuntrar särskilt de barn under fem år vars språkutveckling stöds av småbarnspedagogiken att ta del av den. Vi ökar undervisningen i finska som andraspråk i förskoleundervisningen.
- Vi ingriper mot mobbning och våld i skolan omedelbart, effektivt och genom tvärfackligt samarbete mellan olika yrkesgrupper. Vi stärker det förebyggande arbetet i skolan och i ungdomsvården.
- Vi utvecklar skolpersonalens kompetens att hantera elever med neuropsykologiska särdrag, psykisk ohälsa, kriser och mobbningsituationer.
- Vi stärker den handledande utbildningen för examensutbildning (Hux) och inleder lagstiftningsberedningen för rehabiliterande undervisning.
- Vi säkerställer att stödet fortsätter utan avbrott vid övergångsfaser, så att inget barn och ingen ungdom riskerar falla av och gå miste om sin utbildning, och så att informationen överförs smidigt mellan olika utbildningsinstitutioner.
- Vi avskaffar den könssegregerade uppdelningen vid val av utbildning och yrke.

- Vi förhindrar regional segregering och segregering mellan olika skolor genom att med tillräcklig resursfördelning stödja verksamheten i de daghem och skolor som ligger i områden med låg utbildningsnivå, hög arbetslöshet, låga inkomster och där många familjer har ett annat hemspråk än finska eller svenska.
- Vi säkerställer språkkunskaperna för varje elev och studerande genom att stärka både inläringen av nationalspråken och kvaliteten på och tillgången till undervisning i det egna modersmålet.
- Vi skapar enhetliga kriterier för hänvisning till och övergång från undervisning i svenska som andra språk (S2-undervisning) samt minskar skillnaderna mellan kommunerna när det gäller undervisningens kvalitet och lättillgänglighet.

Vi utvecklar utbildningen på det andra stadiet

- Vi garanterar utbildning på andra stadiet för var och en ungdom genom att erbjuda individanpassat och effektivt stöd i tid till dem som riskerar att hamna utanför utbildningssystemet.
- Vi förnyar finansieringssystemet för gymnasieutbildningen och slopar den årliga nedskärningen av enhetspriserna som försvagar finansieringen.
- Vi minskar på prestationsinriktningen inom gymnasieutbildningen och stärker dess allmänbildande karaktär.
- Vi stärker värderingen och finansieringen av yrkesutbildningen och höjer kvaliteten på den. Vi säkerställer att yrkesutbildningen ger tillräckliga förutsättningar för vidareutbildning. Vi ökar andelen närundervisning, särskilt för läropliktiga ungdomar.
- Vi säkerställer att det finns mångsidiga och avgiftsfria antagningsvägar till högskolorna som tar hänsyn till folks olika ekonomiska förutsättningar och livssituationer. Vi mildrar regeln om förstagångssökande, så att förstagångssökandestatusen kvarstår under det första studieåret.
- Vi stöder de unga i deras försök att hitta sin egen inriktning och bransch och främjar övergången till högskola särskilt för dem som har genomgått yrkesutbildning. Vi erbjuder utbildningskuponger till ungdomar som inte har fått en studieplats.

Vi höjer utbildningsnivån och stärker kvaliteten på utbildningen

Finlands framgång bygger på hög kompetens, vars grundpelare utgörs av en utbildning som är tillgänglig för alla och kostnadsfri ända upp till högskolenivå.

Högskoleutbildningen bör vara av hög kvalitet, kostnadsfri och bygga på autonoma högskolor. Separata högskolelagar garanterar att universitet och yrkeshögskolor har sina egna tydliga roller och uppgifter, vilket möjliggör samarbete. Vi vill höja Finlands utbildningsnivå så den igen befinner sig i världstoppen och säkerställa att man kan utveckla sin kompetens och utbilda sig genom hela livet. Målet är att alla ska ha någon form av examen efter grundskolan.

Vi höjer utbildningsnivån

- Vi utarbetar en långsiktig finansierings- och handlingsplan för att höja andelen högskoleutbildade till 50 procent av den unga årskullen senast 2030 för att sedan gå vidare mot 60 procent.
- Vi ser till att finansieringen av utbildningen inte försvagas i takt med att åldersgrupperna blir mindre, utan att finansieringen per elev och studerande ökar.
- Vi satsar på läs- och skrivförmågan på alla nivåer inom utbildningssystemet.
- Vi stärker de grundläggande färdigheterna och läsningen i grundskolan och ser till att det finns tillräckligt med läroböcker.
- Vi säkerställer att examensutbildningen är kostnadsfri för studenter på alla nivåer. Vi avskaffar studieavgifterna för studenter från länder utanför EU och EES.
- Vi utökar antalet studieplatser med hänsyn till både regionala och branschspecifika behov. Vi ser till att ökningen av antalet studieplatser genomförs utan att det kompromissas med de krav som undervisningen ställer eller kvaliteten på den.
- Vi bryter utbildningens ärfthet och ökar deltagandet i högre utbildning bland underrepresenterade grupper, såsom ungdomar med invandrarbakgrund.
- Vi förebygger skolavhopp på grund av hälsoproblem, livssituationsrelaterade utmaningar eller andra utmaningar genom att erbjuda ungdomar övergångsutbildning, ungdomsarbete och olika former av tjänster som hjälper dem att fullfölja sina studier och ta en meningsfull examen.
- Vi säkerställer att varje ung person har en faktisk möjlighet till gymnasieutbildning oavsett bostadsort.

Vi förnyar strukturerna för det kontinuerliga lärandet

- Vi tar i bruk ett förnyat, motiverande stöd för vidareutbildning som särskilt inriktar sig på kompetensuppdatering och byte av bransch.
- Vi gör branschbytet flexibelt och smidigt för dem som redan har studierätt eller som redan har avlagt en examen.
- Vi utvecklar nationellt erkända utbildningshelheter som är kortare än en examen och som lätt kan genomföras vid sidan av arbetslivet för att möta kompetensbehoven på arbetsmarknaden.
- Vi inrättar ett offentligt förvaltad stipendiesystem som respekterar högskolornas autonomi för att stödja studenter som kommer från utlandet. Stipendierna ska särskilt riktas till studenter som flyr förföljelse och våld i sitt hemland.

Vi gör Finland till ett attraktivt centrum för fri vetenskap och forskning

Centralt för den gröna vetenskapspolitiken är nyfikenhet och bildning, vetenskapens frihet och egenvärde, en jämlik tillgång till kunskap samt en hållbar försörjning för forskare. Genom att värna om vetenskapens frihet, forskningsfinansieringen och en atmosfär som värdesätter forskningsbaserad kunskap har Finland alla förutsättningar att

även i framtiden vara ett högkompetent samhälle som hämtar kraft från vetenskap och forskning och som lockar internationella experter och investeringar. Vi kräver ett samhälle där man i det politiska beslutsfattandet och den offentliga debatten stöder sig på forskningsbaserad kunskap.

Vi stärker den fria vetenskapen

- Vi försvarar och stärker universitetens autonomi. Vi säkerställer att forskningen är baserad på vetenskapssamhällets expertis och att politisk styrning inte inskränker på vetenskapens frihet.
- Vi ökar finansieringen av forskning, utveckling och innovation i enlighet med FoU-lagen om finansiering av forskning, utveckling och innovation med avsikt att nå målet på 4 procent av BNP senast 2030. Vid behov stärker vi skatteincitamenten för att säkerställa privat finansiering av forskning, utveckling och innovation.
- Vi tryggar hållbara verksamhetsförutsättningar för universitet och forskningsinstitutioner genom långsiktig, förutsägbar och transparent finansiering.
- Vi stärker basfinansieringen i förhållande till den konkurrensutsatta forskningsfinansieringen. På så sätt stärks universitetens autonomi och tryggas de långsiktiga forsknings- och undervisningsuppgifterna.
- Finansieringsmodellerna för universitet och yrkeshögskolor bör utvecklas, så att de i stället för överdrivna resultatmått lägger större vikt vid högskolornas egna strategiska prioriteringar.
- I FoU-investeringarna tar vi hänsyn till olika sektorer på ett balanserat sätt och stärker högskolornas andel av FoU-finansieringen. Vi sporrar högskolorna till mångsidiga partnerskap med olika aktörer. Vid fördelningen av investeringarna tar vi hänsyn till de regionala högskolornas och gymnasieutbildningens inverkan på utvecklingen inom regionerna.
- Vi gör den offentligt finansierade forskningen tillgänglig för alla.

Vi gör forskarkarriären attraktiv

- Vi utvecklar en tydlig, motiverande och internationellt konkurrenskraftig karriärmodell för forskare, så att de kan fokusera på forskning och undervisning på lång sikt. Vi ökar andelen fasta anställningar och förbättrar socialskyddet och hälsovården för stipendieforskare.
- Vi främjar vetenskapssamhällets internationalisering genom att möjliggöra uppehållstillstånd för hela den tid forskningsprojektet eller doktorsavhandlingen pågår. Vi bygger upp högklassiga engelskspråkiga och tvåspråkiga utbildningsprogram vid högskolorna, ökar samarbetet med utländska aktörer samt förbättrar integrationen av familjerna i det finska samhället.
- Vi underlättar utbytesstudier och förbättrar integrationen av studier i finska eller svenska inom utbildningarna.

Vi investerar modigt i kultur

Kultur utgör grunden för ett levande och tänkande samhälle. För att kulturen ska vara mångfaldig krävs det en politik som identifierar konst- och kulturområdenas olika verksamhetslogiker och behov. Målsättningen för De Gröna är ett mångsidigt och livligt kulturutbud, där var och en har rätt och möjlighet att ta del av kultur och också skapa kultur. Kultur och kreativa branscher är även viktiga för ekonomin och gemenskapen. Det är motiverat att stödja kulturen med offentliga medel och samtidigt förbättra förutsättningarna för privat finansiering av kulturen med hänsyn till de olika branschernas särdrag. Genom modiga investeringar säkerställs verksamhetsförutsättningarna för yrkesverksamma inom kultursektorn, från spel- och filmbranschen till traditionella konstformer. Samtidigt stärker man kompetensen bland utövarna och kulturexporten.

Vi förbättrar finansieringen av kulturen och dess verksamhetsförutsättningar

- Vi ökar den offentliga finansieringen av kulturen och utvecklar kulturfinansieringsstrukturerna i sin helhet. På lång sikt bör statens budget för konst och kultur ökas till en procent av budgetens totala belopp.
- Vi stärker upphovsrätten för konst- och kulturskapare och säkerställer en lämplig ersättning även för material som utnyttjas av artificiell intelligens.
- Vi tryggar enprocentsprincipen vid offentligt byggande och undersöker om principen även kan utvidgas till att omfatta det privata byggandet.
- Vi stöder småföretagandet inom kultursektorn. Vi ökar de statliga konstnärstipendierna och förbättrar socialskyddet för stipendiemottagare inom kulturbranschen. Vi startar ett försök med konstnärslön.
- Vi satsar på lättillgängliga utrymmen där man kan skapa och uppleva konst och kultur.
- Vi stöder utbudet av kultur och konst och ser till att kulturen och konsten är lättillgängliga. Vi stöder branschens livskraft genom att sänka mervärdesskatten på kulturtjänster och mervärdesskattesatsen för böcker, läroböcker och tidningar till noll.
- Vi ökar finansieringen av fri kultur och av föreningar, så att den kulturverksamhet som är beroende av dem kan bevaras och breddas.
- Vi värnar om finansieringen av den fria bildningsverksamheten och dess nätverk. Vi ser till att biblioteken är lättillgängliga och stärker bibliotekens roll som kulturcentrum för hela befolkningen.
- Vi skapar verksamhetsmodeller baserade på frivillighet som gör det möjligt att organisera och utveckla kulturfadder verksamhet på nationell nivå med avsikt att uppmuntra folk att ägna sig åt kultur.
- Vi utvidgar kultursedelförsöket till hela landet. Vi beviljar varje ung person en årlig kulturbudget som fritt kan användas till kulturtjänster.
- Vi garanterar allas rätt till konst och kultur, även som skapare. Vi gör det genom att värna om kvaliteten på den grundläggande konstundervisningen och dess tillgänglighet samt genom att trygga förutsättningarna för människors egen kulturaktivitet.
- Vi tryggar barnens och de ungas tillgång till kultur i hela landet. Vi ser till att kulturutbildningsprogrammet Konsttestarna, som riktar sig till alla åttondeklassister, fortsätter.

- Vi uppmärksammar kulturen och de kreativa branscherna som en del av näringslivspolitikerna. Vi satsar även på export av konst och kultur eftersom bågge är tillvåxtbranscher.
- Vi säkerställer att upphovsmånnen får en rättvis ersättning oavsett distributionsplattform genom att exempelvis ta i bruk en avgift för streamingtjänster.
- Vi säkerställer Rundradions verksamhet i hela landet. Vi tryggar sändningarna på minoritetsspråken och tillgången till kulturtjänster.
- Vi säkerställer kulturens regionala tillgänglighet och sörjer för finansieringen av regionala kulturinstitutioner.

Vi utnyttjar ny teknologi på ett demokratiskt, tryggt och hållbart sätt

De Gröna vill använda sig av teknologi för att bygga en modern välfärdsstat, trygga grundläggande rättigheter och lösa de kriser som samhället står inför. Den teknologiska utvecklingen har påverkat och fortsätter påverka hela samhället i stor utsträckning. För att ta tillvara de möjligheter den skapar och bemöta hoten kråvs en proaktiv och kunskapsbaserad politik som beaktar teknologins miljöeffekter och främjar jämlikhet och likställdhet. Teknologin är också en allt viktigare del av det internationella maktspelet. Finland måste ta på sig rollen som en ansvarsfull användare av teknologi och en pålitlig utvecklare och leverantör av en teknologi som respekterar demokrati och mänskliga rättigheter. Särskilt utvecklingen av artificiell intelligens går så snabbt att man, parallellt med möjligheterna den erbjuder, måste identifiera nya risker och förbereda sig för dem på ett proaktivt sätt.

Vi utnyttjar teknologins möjligheter

- Vi utvecklar offentliga digitala tjänster med människan i centrum. Vi producerar tjänsterna på ett mer effektivt och högklassigt sätt, och så att de är lätta att hitta, smidiga och lättillgängliga. Vi säkerställer traditionella sätt att utföra ärenden på för dem för vilka digitala tjänster inte är möjliga eller ändamålsenliga.
- Vi utvecklar proaktiva tjänster som utnyttjar data och artificiell intelligens och som minskar belastningen på förvaltningen och besväret för kunden. När en fråga kråver specifik bedömning ser vi till att det alltid är en människa som gör bedömningen. Vi säkerställer att ett automatiserat beslut alltid kan överlämnas till en människa för behandling.
- Vi säkerställer att den offentliga sektorn på ett tryggt sätt kan ta i bruk och utnyttja AI-system, data som genereras inom olika förvaltningsområden samt den nya generationens robotteknik.
- Vi stärker den offentliga debatten och beslutsfattarnas kunnande betråffande den snabba teknologiska utvecklingen och effekterna av den.
- Vi stärker Finlands ställning som ett attraktivt land när det handlar om att utveckla och kommersialisera innovationer baserade på kritiska teknologier och ser till att de framtida teknologierna gör landet konkurrenskraftigt.

Vi ser till att vi behärskar riskerna som den nya teknologin medför

- Vi stärker marknaden och konkurrenskraften för de europeiska digitala lösningarna genom offentlig upphandling.
- Vi förutsätter att offentliga tjänster ska vara oberoende av utomeuropeiska digitala lösningar. Vi främjar användningen av fri programvara inom den offentliga förvaltningen.
- Utgångspunkten för informationssystem som producerats med offentliga medel är att de ska publiceras med öppen licens.
- Vi säkerställer att EU tar ett globalt ansvar för att upprätthålla säkra kommunikationskanaler. Vi motsätter oss lösningar som försvagar krypteringstekniken, såsom myndigheternas bakdörrar, med tanke på att plattformarna ändå har ansvar för moderering och transparens av det innehåll som sprids på dem.
- Vi stärker plattformarnas ansvar för att åtgärda mekanismer som skapar beroende samt för att filtrera och moderera skadligt innehåll. Vi skapar reglering för att minska inlåsningseffekten och förhindra att konsumenterna blir fastlåsta på vissa plattformar.
- Vi stärker mediekompetensen och den digitala läskompetensen. Vi stöder barn och unga i den digitala tidsåldern genom att i skolorna begränsa användningen av en teknologi som är skadlig för inläring och välbefinnande. Vi inför enhetliga åldersgränser för onlinetjänster på EU-nivå med respekt för integriteten. Vi ser till att barns och ungdomars grundläggande demokratiska rättigheter inte äventyras.
- Vi breddar självbestämmanderätten kring information, det vill säga varje individs rätt att kontrollera data som rör dem själva.
- Vi begränsar de skadliga effekterna av artificiell intelligens på miljön, upphovsrätten och på arbetsmarknaderna genom reglering och beskattning i första hand på EU-nivå. Vi säkerställer att fördelarna med AI fördelas på ett rättvist sätt i samhället.
- Vi inför en skyldighet att skilja mellan innehåll som genereras av AI och som kan vara vilseledande och innehåll som skapats av människor. Vi förbjuder användning av en annans röst eller utseende utan tillstånd i så kallade deepfakes.
- Vi uppdaterar lagstiftningen för att kunna ingripa mot teknologimedierat våld och deepfakes, särskilt sexuellt laddade deepfakes.
- Vi säkerställer att den offentliga förvaltningen övergår till kvant- och AI-säkra krypteringsmetoder för att förhindra att nya sårbarheter uppstår i informationssystemen.
- Vi säkerställer transparensen och ansvarsskyldigheten gällande AI såväl inom den offentliga förvaltningen som i de stora privata AI-systemens verksamhet. Vi säkerställer allas rätt att förstå de AI-stödda beslut som berör dem.
- Vi främjar internationella avtal som övervakar och reglerar utvecklingen av de mest avancerade AI-systemen och säkerställer den mänskliga kontrollen över AI-utvecklingen. På kort sikt måste starka reglerings- och övervakningsmekanismer skapas för att begränsa användningen av AI vid utvecklingen av biologiska och kemiska vapen samt vid cyberattacker.

6 Hållbar befolkningsutveckling – ett gott liv för alla överallt i Finland

Finland bör vara ett öppet och rättvist land. Man ska kunna flytta till olika delar av landet och stanna kvar och leva ett gott vardagsliv oavsett vilken anledningen till ens ankomst varit – anledningen må ha handlat om fred och trygghet, utbildning, arbete och försörjning eller kärlek, familj samt nära och kära.

Finlands befolkning förändras och flyttar på sig. De stora åldersgrupperna åldras, födelsetalen är låga och befolkningen växer tack vare de människor som flyttar till Finland från utlandet. Migrationen inom landet innebär att människor och arbetstillfällen i stor utsträckning koncentreras till tillväxtregioner, medan befolkningen i många områden blir äldre och åldras. På vissa håll växer behovet av tjänster alltför snabbt och på andra håll finns det inte tillräckligt många användare, vilket utmanar organiseringen av tjänsterna.

De Gröna vill möjliggöra ett gott och ekologiskt hållbart liv i hela landet. Vi ser mångfalden i de olika regionerna som en styrka och vill utveckla regionerna utifrån deras egna styrkor. Samtidigt ser vi de olika utmaningarna för tillväxtregionerna och för de områden som tappar i befolkning. Distansarbete och möjligheten att bo på flera platser öppnar också nya tillfällen att balansera upp den regionala utvecklingen och minska resandets miljöbelastning. Det är en utveckling som kan öka gemenskapskänslan och stärka banden mellan olika regioner.

Det är främst på grund av arbete, familjeskäl och studier man flyttar till Finland. Landet behöver en betydande nettoinvandring för att utjämna försörjningskvoten, det vill säga bristen på personer i arbetsför ålder i förhållande till den befolkning som står utanför arbetslivet, vilket har att göra med att åldersgrupperna blir mindre. Det är förnuftigt att satsa på en human invandringspolitik som undanröjer hindren för att bosätta sig i Finland. Vi vill att det ska vara enkelt att flytta till Finland och enkelt att stanna kvar här på grund av arbete, familj, studier, eller för att man söker trygghet och vill skapa sig ett nytt liv.

En lyckad integration och lika möjligheter är avgörande för såväl individen som för familjerna och samhället. En stark satsning på språkutbildning och erkännande av kompetens banar väg för en god integration och ett gott arbetsliv. Folks anknytning till olika gemenskaper ökar regionernas livskraft, välfärd och samhällets funktionsförmåga.

Vi genomför en hållbar regional- och urbanpolitik

Den gröna regionalpolitiken bygger på regionernas egna styrkor. Genom att stödja dessa kan regionernas livskraft ökas. Möjligheten att bo på flera platser och distansarbeta har skapat nya chanser som är värda att utnyttja. Vi vill säkerställa en hållbar tillväxt i stadsregionerna genom att bevara och öka den urbana naturen samt skapa trivsamma

boendemiljöer. Vi förebygger segregering genom att se till att det finns högklassiga tjänster och tillräckligt med prisvärda bostäder.

Vi utnyttjar regionernas styrkor och tryggar tjänsterna

- Vi genomför en rättvis och jämlik reform av statsandelarna till kommuner och välfärdsområden – en reform som tar hänsyn till skillnaderna i servicebehov och inkomstbas, stöder tryggheten av grundläggande rättigheter och tjänster överallt samt uppmuntrar till samarbete och investeringar vilka ökar hållbarheten.
- Vi stöder en rikstäckande forsknings-, utbildnings-, företags- och organisationsverksamhet som bygger på regionernas styrkor, ökar hållbarheten och främjar en rättvis förändring.
- Vi skapar närings- och försörjningsmöjligheter med hjälp av miljöskydd, restaurering, decentraliserad energiproduktion och ökad självförsörjning.
- Vi främjar en hållbar kultur- och naturturism och gör det möjligt för kommunerna att införa en turistskatt.
- Vi främjar och upprätthåller en hållbar rekreationsanvändning av naturen.
- Vi skapar lagstiftning om särskilda ekonomiska zoner i Finland och främjar särskilda ekonomiska zoner för att öka livskraften i östra Finland utan att försvaga miljöregleringen. Vi ser till att EU-finansieringen riktas till områden längs hela östgränsen.
- Vi säkerställer internetuppkopplingen överallt i Finland och utvecklar digitala och mobila distanstjänster som frigör resurser till närtjänster för dem som behöver dem mest.
- Vi möjliggör flerbostadsboende genom att i lagstiftningen definiera en andra adress och en sekundär hemkommun. Rösträtten skulle enligt grundlagens krav kvarstå i den primära hemkommunen, men en del av kommunalskatten skulle kunna uppbäras i den sekundära kommunen. Vi tar även hänsyn till flerbostadslösningar i statsandelssystemet.
- Vi skapar ramvillkor för distansundervisning som ett komplement till närundervisningen. Vi förbättrar möjligheterna att genomföra utbildningen på det andra stadiet på distans.
- Vi stärker invånaraktiviteten i förorter och byar genom att möjliggöra ett nytt slags samarbete mellan invånare, föreningar och företag, där man kan söka lokala lösningar som ökar det sociala och ekologiska välbefinnandet.

Vi bygger ekologiskt och socialt hållbara städer

- Vi förhindrar segregering av bostadsområden genom att planera för olika typer av boende samt tjänster, näringsliv och rekreations- och grönområden. Vi stöder utvecklingsprojekt i förorterna och investerar i en mångsidig utveckling av olika stadsdelar.
- Vi håller nere bostadspriserna i de stora städerna genom att planera för tillräckligt med bostäder och stödja byggandet av bostäder till rimliga priser samtidigt som miljöbelastningen minimeras. Vi höjer investeringsbidragen för bostäder för särskilda grupper och säkerställer ett tillräckligt utbud av hinderfria bostäder.

- Vi skapar en stadsstruktur som underlättar och gör mödolös en hållbar livsstil och en utsläppsfri rörlighet.
- Vi gör det möjligt för städerna att införa trängselavgifter och tar dem i bruk i de största städerna. Vi inför begränsningszoner för fordon med förbränningsmotor för att minska utsläppen och förbättra luftkvaliteten.
- Vi avskaffar kraven på parkeringsplatser vid byggande – det vill säga parkeringsnormer som höjer byggkostnaderna och överför kostnaderna för bilismen på andra än bilägarna.
- Vi inför förbud mot dubbdäck i städerna för att minska gatudammet och förbättra luftkvaliteten.
- Vi tryggar en hållbar utveckling av stadsområdena genom att fortsätta med och utveckla de så kallade MAL-avtalen mellan staten och kommunerna om markanvändningen, boendet och trafiken samt de statliga bidragen. Vi gör klimatresiliens och bekämpning av förlust av biologisk mångfald till centrala mål i avtalen och höjer det statliga stödet till hälften av kostnaderna för räslösningar som främjar en hållbar trafik.
- Vi stärker gemenskapen, medborgar- och invånaraktiviteterna samt krisberedskapen i olika områden genom att stödja utvecklingen av gemenskapsfrämjande mötesplatser, kultur- och föreningsverksamheten samt samarbetet mellan olika aktörer i enlighet med de lokala behoven.
- Vi slår vakt om värdefulla kulturmiljöer och värdefulla byggnadsbestånd från olika epoker.

Vi bygger ett internationellt Finland genom en rättvis invandringspolitik

Finland bör vara ett öppet och tillgängligt land där det är lätt att integreras, oavsett vilket ens hemland är och vilken anledningen till invandringen är. Invandringspolitikerna bör bygga på mänskliga rättigheter, jämlikhet och antirasism samt kopplas till bekämpningen av ojämlikhet och klimatkrisen.

Vi underlättar invandringen och gör det smidigare att rota sig i Finland

- Vi förnyar utlänningslagen och uppdaterar övrig lagstiftning kring invandring och medborgarskap samt myndighetspraxis, så att de tryggar grundläggande rättigheter och mänskliga rättigheter, barnets bästa samt rätten till familjeliv, studier och arbete.
- Vi gör det möjligt att ansöka om medborgarskap efter tre års boende i landet och lättar på kraven för erhållande av medborgarskap.
- Vi avskaffar inkomstgränserna och kravet på boendetid vid familjeåterförening. Vi gör inkomstgränserna och kraven för andra uppehållstillstånd rimligare.
- Vi underlättar familjeåterföreningen genom att även möjliggöra detta för sambor och barn, som just blivit vuxna, upp till 25 års ålder samt genom visum för familjemedlemmar, till exempel mor- och farföräldrar och vuxna syskon.

- Vi stärker rättsskyddet för uppehållstillståndssökande och förebygger utnyttjande, särskilt inom arbets- och studiebaserad invandring. Vi kriminaliserar underbetalning av gästarbetare och förbättrar arbetsskyddsmyndigheternas resurser.
- Vi stöder internationella studerande genom att förbättra språkstudierna och sysselsättningsmöjligheterna, så att de kan stanna kvar i Finland. Vi satsar på att nyutexaminerade stannar kvar i Finland.
- Vi möjliggör omfattande e-tjänster med personnummer från och med den första invandringsdagen.

Vi arbetar aktivt för att minska rasismen

- Vi utarbetar ett antirasistiskt handlingsprogram och följer upp genomförandet av det. Målsättningen med programmet är att öka utbildningen och vidta åtgärder för att minska rasismen på alla nivåer i samhället genom att förändra attityderna.
- Vi inför anonym rekrytering för att underlätta anställning av personal med olika bakgrund inom den offentliga förvaltningen.
- Vi förhindrar etnisk profilering och motarbetar diskriminerande attityder genom utbildning av invandrings-, gräns- och polismyndigheter. Vi ökar det antirasistiska arbetet bland säkerhetsmyndigheterna.
- Vi utökar kunskapen om hatbrott, förbättrar statistiken och rapporteringen samt utbildar myndigheterna i att identifiera hatbrott och bemöta offren för det.

Vi främjar integrationen, språkinläringen och sysselsättningen

- Vi stöder integration på ett sätt som är konsekvent och med tillräckliga resurser. Vi samlar kompetensen hos yrkeskunniga inom utbildning, sysselsättning, den tredje sektorn, socialtjänsten och hälso- och sjukvården för att utveckla integrationstjänsterna. Vi införskaffar integrationstjänster på basis av effekt och erfarenhetsbaserad expertis.
- Vi tar i bruk arbetssökandervisum som en ny väg in i landet för en begränsad tid utan att man behöver ha en anställning klar i förväg.
- Vi förlänger övergångsperioden efter att arbetet eller annan uppehållsgrund har upphört, så att personen under en rimlig tid kan söka nytt arbete eller övergå till en annan uppehållsgrund, såsom familjeskäl eller studier.
- Vi stärker identifieringen av utländska examina och tidigare förvärvade kunskaper som en del av det finska utbildningssystemet, och utvecklar möjligheterna till komplettering och omställningsutbildning.
- Vi ser invandrade kvinnor som står utanför samhällstjänsterna som en särskild grupp och erbjuder dem skräddarsydda tjänster och smidiga vägar till utbildning och arbetsliv.
- Vi erbjuder praktiskt inriktad språkutbildning till alla, oavsett anledningen till invandringen, och oavsett bostadsort eller livssituation. Vi undanröjer flaskhalsarna inom språktestningen och främjar möjligheterna till språkinläring i samband med arbete.

- Vi stöder och uppmuntrar organisationerna, tredje sektorn och andra aktörer som sysslar med konst och kultur samt idrotts- och fritidsföreningar att inkludera invandrare i sin verksamhet och stärka delaktigheten och interaktionen.

Vi bygger ett fungerande och humant asylsystem

- Vi tryggar rätten att söka asyl och respekterar förbudet mot avvisning och utvisning och förbudet mot kollektiv utvisning i alla situationer.
- Vi beviljar asylsökande rätt att arbeta och studera från och med det att ansökan lämnats in och tillåter flexibel ändring av vistelsegrunden. Vi förlänger giltighetstiden för uppehållstillstånd som grundas på skydd.
- Vi förkortar den maximala tiden för tagande i förvar och inreseförbud, utökar alternativen till tagande i förvar och erbjuder tagande i förvar av barn och utsatta personer i samband med utvisning. Vi säkerställer oberoende övervakning av dem som utvisas och återsänds.
- Vi beviljar uppehållstillstånd och rätt till arbete och studier för personer som varit länge i landet och som inte kan återsändas.
- Vi beaktar våld respektive våld i nära relationer som invandrade kvinnor upplevt i kriterierna för uppehållstillstånd.

7 Den globala politiken befinner sig i kris – vi försvarar freden och de mänskliga rättigheterna

De Gröna är ett feministiskt och fredsbevarande parti som strävar efter global likställdhet, mänskliga rättigheter för alla, utveckling, säkerhet och ett fredligt liv inom de gränser planetens bärkraft ställer. För att lyckas med detta krävs ett fungerande internationellt regelbaserat system samt målmedveten diplomati och målmedvetet samarbete. Det globala samarbetet är nödvändigt för att man ska kunna bekämpa klimatkrisen och förlusten av biologisk mångfald. FN utgör den viktigaste organisationen och det viktigaste forumet för internationell politik, och FN:s ställning och handlingsförmåga bör tryggas.

Europeiska unionen är Finlands viktigaste internationella gemenskap. Ett starkt, enat och handlingskraftigt EU ligger i Finlands intresse. Det är nödvändigt att förnya EU och göra unionen till en ännu mer sammanhållen gemenskap för att effektivt kunna möta globala och regionala utmaningar. Samtidigt bör vi värna om att beslutsfattandet är demokratiskt såväl på lokal nivå som på EU-nivå. Utvidgningen av EU är en eftersträvansvärd utveckling som stabiliserar världen och ökar välfärden.

Klimatkrisen, förlusten av biologisk mångfald och uttömningen av naturresurser orsakar otrygghet och underblåser spänningar och konflikter. Att stoppa miljökriserna och förbättra naturens tillstånd är nödvändiga förutsättningar för en trygg framtid och en integrerad del av den gröna utrikes- och säkerhetspolitiken. En stor del av världens fossila energi, såsom råolja och naturgas, produceras i odemokratiska länder. En avveckling av

fossila bränslen minskar problematiska beroenden och försvagar dessa icke-demokratiska länders makt.

Världen plågas fortfarande av en djup ojämlikhet. Såväl välstånd, teknologi, effekterna av klimatkrisen, som säkerhet och frihet är extremt ojämnt fördelade både mellan länder och inom dem. I många avseenden går utvecklingen i fel riktning, mot ännu större ojämlikhet. Att vända denna utveckling är en nödvändig förutsättning när vi eftersträvar en bättre framtid. Brist på framtidsvisioner utgör också en grogrund för extremhögern och ett auktoritärt styre.

De Grönas utrikespolitik är feministisk. Det innebär att utrikespolitiken alltid har könsrelaterade konsekvenser som måste beaktas, det gäller från försvar till handelspolitik och från utvecklingssamarbete till diplomati. De Gröna ser till att kvinnors, flickors och minoriteters rättigheter främjas på ett genomgripande sätt i all utrikes- och säkerhetspolitik.

All internationell politik måste styras utifrån global rättvisa, vilket också kräver att den globala södern ges större tyngd inom internationell politik. Kolonialismens historiska arv och dess inverkan på många av utvecklingsländernas aktuella utmaningar bör identifieras, och de maktstrukturer som upprätthåller global ojämlikhet måste nedmonteras.

Att främja en öppen och fri demokrati kräver också militär kapacitet och förmåga att försvara sig. Som Natomedlem måste Finland ha en trovärdig förmåga att försvara sitt eget territorium. Europas förmåga att försvara sig och stödja sina partner måste också stärkas snabbt. Just nu är stödet till Ukraina i landets försvar mot Ryssland det mest akuta. Det är också viktigt att stödja Ukrainas utveckling mot ett EU-medlemskap.

Vi försvarar de mänskliga rättigheterna och en regelbaserad värld

Utgångspunkten för den gröna politiken är att alla har likställda mänskliga rättigheter, oavsett hemland eller födelseort. Vi bygger en regelbaserad, multilateral värld och motsätter oss imperialism, auktoritärt styre och maktpolitik. En förutsättning för Finlands internationella trovärdighet är att de mänskliga rättigheterna även respekteras i hemlandet och vid dess gränser.

Vi återställer förtroendet för internationella regler

- Vi ändrar medlemsammansättningen i FN:s säkerhetsråd, så att rådet bättre representerar hela världen. Vi eftersträvar ett permanent medlemskap i rådet för EU. Vi stärker generalförsamlingens makt i förhållande till säkerhetsrådet.
- Vi inför en regel i internationella organisationer som innebär att ett medlemsland som bryter mot organisationens gemensamma grundprinciper tillfälligt förlorar sin rösträtt.

- Vi förnyar den europeiska gränspolitiken genom att återinföra respekten för varje människas värde och mänskliga rättigheter som dess grundläggande värde. Vi ser till att gränssäkerheten aldrig hindrar rätten att söka asyl från att förverkligas.
- Vi stärker FN:s, EU:s och Natos förmåga att agera i enlighet med den internationella skyldigheten att skydda de mänskliga rättigheterna för att stoppa folkmord. Vi utreder noggrant krigsförbrytelser och gör krigsförbrytare rättsligt ansvariga för sina gärningar.
- Vi erkänner staten Palestina och kräver att Israel upphör med folkmordet på palestinierna. Vi kräver också att Israel upphör med sin apartheidpolitik och med etableringen av bosättningar på palestinska områden.
- Vi kräver att hela EU utan undantag följer alla arresteringsorder som utfärdats av Internationella brottmålsdomstolen.
- Vi kräver att EU fryser associeringsavtalet med Israel och inför sanktioner mot Israel.
- Vi förbjuder import av produkter från ockupationsmakten som kommer från olagligt ockuperade områden.
- Vi inför ekonomiska sanktioner mot regimer som begår allvarliga brott mot internationell rätt, människorättskränkningar eller ägnar sig åt att förstöra miljön.
- Vi stärker Internationella brottmålsdomstolens verksamhet och utvidgar domstolens behörighet till att omfatta förstörelse av biologisk mångfald.
- Vi främjar en arktisk politik som bygger på regler och avtal. Vi värnar om det arktiska områdets ömtåliga natur och ursprungsbefolkningarnas rättigheter.
- Vi stöder och stärker verksamhetsförutsättningarna för de humanitära organisationerna och människorättsorganisationerna samt verkar för att bistånd, människorättsobservatörer och media kan ta sig in i konfliktområden.
- Vi stärker den internationella regleringen av rymdverksamheten och främjar en fredlig forskning och ett fredligt utnyttjande av rymden.
- Vi försvarar Ålands internationella ställning som ett autonomt och demilitariserat område. Vi utvecklar det åländska självstyret genom en fungerande dialog mellan Åland och Finland.

Vi ser till att begränsa farliga vapen

- Vi rör oss mot en kärnvapenfri värld genom att säkerställa att åtaganden om begränsningar och kärnvapenedrustning görs på ett balanserat sätt. Vi verkar för att stärka icke-spridningsavtalet och främjar en politik som utesluter förstaslag.
- Vi undertecknar fördraget om förbud mot kärnvapen. Kärnvapen får inte tillåtas på finsk mark.
- Vi undertecknar den internationella konventionen om klustervapen.
- Vi exporterar inte vapen eller teknik för dubbla användningsområden till länder som kränker de mänskliga rättigheterna eller till konfliktområden med undantag för försvar mot väpnat angrepp i enlighet med artikel 51 i FN-stadgan. Vi främjar en gemensam europeisk reglering i enlighet med detta.
- Vi fastställer samma riktlinjer för mänskliga rättigheter vid vapeninköp som vid vapenexport.

- Vi främjar det internationella avtalssystemet genom att stödja och stärka vapenkontrollen.
- Vi främjar skyndsamt begränsningar av autonoma vapensystem och andra nya vapentechnologier genom rättsligt bindande internationella avtal.
- Vi utökar Finlands deltagande i minröjningsoperationer. Vi införlivar åtgärder för återställande av minerad mark i internationella samarbetsavtal om minröjning.
- Vi återinträder i Ottawakonventionen som förbjuder personminor.

Vi främjar global rättvisa

Förmögenhet, teknik, naturresurser, effekterna av klimatkrisen och förlusten av biologisk mångfald, trygghet och mänskliga rättigheter är mycket ojämnt fördelade i världen. För att rätta till situationen krävs målmedvetna insatser inom biståndssamarbete, diplomati, handel och säkerhet. Dessutom bör vi vidta åtgärder för att svara på de globala miljöutmaningarna.

Vi genomför den gröna omställningen på ett rättvist sätt

- Vi förverkligar verksamhetsprogrammet Agenda 2030 samt klimatmålen i Parisavtalet och Kunming–Montreal-ramverket för biologisk mångfald i Finland och främjar dem globalt. Vi skapar ännu mer ambitiösa avtal som bygger på en vetenskaplig lägesbild och som efterföljer de tidigare avtalen.
- Vi främjar en effektiv och rättvis internationell klimat- och naturpolitik. Vi betonar de rika ländernas historiska ansvar att minska utsläppen och bekämpa förlusten av biologisk mångfald snabbare än de fattigare länderna samt stödja de fattigare länderna i deras anpassning till klimatkrisen och hjälpa dem med skadeersättning.
- Vi säkerställer den globala hållbarheten i den gröna omställningen, så att omställningen i rika länder inte leder till kränkningar av de mänskliga rättigheterna, ökar utsläppen eller påskyndar förlusten av biologisk mångfald i andra delar av världen.
- Vi arbetar för ett internationellt avtal om kriminalisering av miljöförstöring, det vill säga omfattande miljöskador orsakade av människan.
- Vi främjar en ansvarsfull och rättvis global marknadsekonomi. Vi stöder avskaffandet av handelshinder under förutsättning att internationella handels- och ekonomiska avtal innehåller strikta villkor för miljö, mänskliga rättigheter och arbetsförhållanden.
- Vi motverkar skatteparadis och en internationell skattekonkurrens som urholkar den globala skattebasen. Vi stöder OECD:s och FN:s arbete för att harmonisera den internationella bolagsskatten. Vi sätter upp en global bolagsskattesats på 25 procent som en målsättning på lång sikt. Vi fördelar samfundsskatteintäkterna från de internationella storföretagen på ett rättvist sätt mellan de länder där storföretagen är verksamma.

- Vi förbereder oss för klimatflyktingskap. Vi främjar lösningar som erbjuder trygghet för dem som flyr till följd av klimatkrisens effekter. Vi främjar upprättandet av ett internationellt avtal om klimatflyktingskap.

Vi stöder de som är allra fattigast och mest utsatta i världen

- Vi ökar utvecklingsbiståndet till minst det mål som FN har satt upp, det vill säga till 0,7 procent av bruttonationalprodukten senast 2035, och ökar andelen som riktas till de minst utvecklade länderna till 0,2 procent av bruttonationalprodukten.
- Vi återinför finansieringen av fredsorganisationer samt stödet till kommunikation och utbildning om global utveckling (det s.k. VGK-stödet).
- Vi bedriver biståndssamarbete på lång sikt med fokus på Finlands värderingar och styrkor: barnens rättigheter, stärkandet av kvinnors och flickors ställning och rättigheter, främjande av sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i anslutning till detta, rättigheter för personer med funktionsnedsättning, utbildning, fred och demokrati, bekämpning av klimatkrisen och förlusten av biologisk mångfald, främjande av en hållbar ekonomi och rätten till människovärdigt arbete.
- Vi bemöter de växande behoven av humanitärt bistånd genom att förbättra krisinsatserna och öka finansieringen av humanitärt bistånd.
- Vi förbinder oss till en feministisk utrikespolitik som främjar jämställdheten och kvinnors, flickors och minoriteters rättigheter baserat på de mänskliga rättigheterna och identifieringen av de många korsande och överlappande orsakerna till diskriminering. Vi ökar kvinnors deltagande i beslutsfattandet när det gäller att förebygga och lösa konflikter. Vi ser till att Finland i all utrikespolitik är en aktiv motkraft till aktörer som undergräver jämställdheten mellan könen.
- Vi deltar aktivt i både civil och militär krishantering. Vi ser till att krishanteringsoperationerna har förutsättningar att lyckas och förmåga att på ett hållbart sätt skapa fred och stabilitet.
- Vi ökar andelen kvinnor i militära krishanteringsoperationer till det mål på 15 procent som FN har satt upp.
- Vi skapar säkra och åtkomliga vägar för att söka asyl i Europa. Vi främjar en rättvis ansvarsfördelning mellan EU-länderna när det gäller mottagandet av flyktingar och asylsökande. Vi säkerställer att asylsökandes rättsskydd uppfylls under ansökningsprocessen.
- Vi ökar flyktingkvoten gradvis – inledningsvis till 3 000 per år.

Vi bygger ett starkt Europa

Ett starkt och enat EU med sina partner ligger både i Finlands intresse och utgör en styrka när vi skapar en bättre värld. De Gröna strävar efter en ännu mer sammanhållen, handlingskraftig och bredare Europeisk Union. Tillsammans kan medlemsländerna på ett effektivare sätt än enskilda länder ta itu med såväl klimatkrisen och urholkningen av demokratin som instabiliteten i våra närområden. Därför vill De Gröna fördjupa och utvidga det europeiska samarbetet.

Vi stärker EU-medborgarnas rättigheter och demokratin

- Vi kräver att medlemsländerna visar ett starkt engagemang för demokrati, rättsstatsprincipen, de mänskliga rättigheterna och en regelbaserad världsordning. Vi ingriper kraftigare än idag mot överträdelser av dessa principer, till exempel genom att frysa finansiering.
- Vi skapar minimivillkor för grundläggande trygghet och för arbetslivet, som omfattar hela EU och som garanterar utkomsten för de mest utsatta och garanterar att arbetstagarnas rättigheter förverkligas.
- Vi håller EU:s digitala reglering, tillsyn och sanktioner à jour, så att EU kan säkerställa att även stora teknologiföretag följer lagen och tryggar därmed demokratins framtid, de grundläggande rättigheterna och de mänskliga rättigheterna.
- Vi säkerställer ett starkt integritetsskydd och konsumentskydd i alla EU:s medlemsländer.
- Förutom de nationella valsedlarna inför vi gemensamma europeiska valsedlar vid val till Europaparlamentet.
- Vi tryggar civilsamhällets handlingsutrymme inom EU genom att försvara föreningsfriheten, yttrandefriheten och rätten till fredlig mötesfrihet samt genom att höra medborgarorganisationer i beslutsfattandet.

Vi stärker EU:s ekonomi och säkerhet

- Vi stärker EU:s beslutsförmåga och budget med respekt för subsidiaritetsprincipen. Vi avskaffar kravet på enhällighet bland medlemsländerna vid beslut om EU:s utrikes- och säkerhetspolitik samt vid beslut om EU:s budget.
- Vi utökar EU:s egna medel till exempel genom en skatt på digitalt avfall och genom att utvidga tillämpningen av EU:s koldioxidtullar.
- Vi utvecklar ett permanent finansieringsförfarande för unionen, så att den vid behov effektivt kan hantera exceptionella kriser som hotar att rubba ekonomin.
- Vi förbättrar EU:s konkurrenskraft genom att stärka den inre marknaden, satsa på forskning och utveckling samt genom att minska beroenden av problematiska råvaror och problematisk energi och teknologi.
- Vi ser till att EU:s industripolitik är strategisk, kompetensbaserad och hållbar. Vi nedmonterar den interna protektionismen i EU.
- Vi främjar en stark miljöreglering inom EU, ett utsläppshandelssystem som snabbt minskar klimatutsläppen och säkerställer den ambitiösa nivån i naturrestaureringsförordningen.
- Vi stärker EU:s direktiv om företagsansvar genom att utvidga dess tillämpningsområde till att omfatta fler företag genom att sänka gränsen för antalet anställda vid företaget. Vi fäster särskild vikt vid att de mänskliga rättigheterna samt ansvaret för miljö- och djurskydd efterlevs i långa värdekedjor.
- Vi utvecklar EU:s försvarsdimension. Vi gör det särskilt tack vare gemensam upphandling, militär rörlighet och genom att utveckla krävande gemensamma förmågor såsom rymd-, drönar- och luftförsvarsförmågor, nya teknologier samt hantering av hybridpåverkan, försörjningsberedskap och övergripande säkerhet.

- Vi genomför en ansvarsfull och rättvis finanspolitik inom EU. Vi säkerställer EU:s och euroområdet förmåga att genomföra en konjunkturutmattande ekonomisk politik. Vi ser till att fullfölja den gröna omställningen och stärka den strategiska autonomin.
- Vi stöder och främjar utvidgningen av EU. Vid behov skapar vi nya vägar att uppnå fullt medlemskap stegvis.
- Vi ökar unionens finansiering av forskning och utveckling samt av studentutbyte.

Vi stöder Ukraina i dess försvar och i återuppbyggnaden av landet

Rysslands brottsliga anfällskrig och imperialism utgör ett direkt hot mot Europas säkerhet. Ukraina bör stödjas i arbetet för att uppnå en rättvis och hållbar fred samt i återuppbyggnaden till en stark demokrati.

Vi värnar om en rättvis fred och en blomstrande framtid

- Vi säkerställer att freden i Ukraina förhandlas fram på ukrainarnas villkor och av ukrainare. Vi fortsätter och utökar leveransen av militär, humanitär och annan begärd hjälp till Ukraina så länge det behövs.
- Vi skärper sanktionerna mot Ryssland, så att landets ekonomiska, politiska och tekniska förmåga att föra anfällskrig kollapsar.
- Vi stärker EU-ländernas förmåga att finansiera tilläggsförsvar och stöd till Ukraina. Vid behov gör vi det genom gemensamma lån, vilket stärker det ömsesidiga beroendet inom Europa.
- Vi deltar i säkerhetsarrangemangen för Ukraina, vid behov även med finländska styrkor som en del av en multinationell operation, när förutsättningarna för detta finns.
- Vi främjar Ukrainas EU- och Natomedlemskap.
- Vi stöder Ukrainas återuppbyggnad, särskilt inom utbildning och inför den gröna omställningen. Vi stöder även utvecklingen av demokrati och rättsstatsprincipen i Ukraina.

Vi säkerställer Finlands försvarsförmåga och försörjningsberedskap

Finland måste kunna försvara sina medborgare, sin demokrati och sin territoriella integritet med respekt för de mänskliga rättigheterna och i enlighet med sina skyldigheter inom detta område. Som medlem i Nato och EU är Finlands försvar internationellt: Vi måste vara beredda att försvara våra allierade. Vi förbereder oss också för att försvara Finland tillsammans med våra allierade. Vi vill förnya värnplikten, så att den blir jämställd och åtgärdar de nuvarande missförhållandena i systemet. Vid sidan av den militära försvarsförmågan bör vi värna om försörjningsberedskapen och den nationella försvarsviljan. Avvecklingen av fossilenergi är ett centralt mål för försörjningsberedskapen i Finland och i Europa. Satsningarna på försvar får inte äventyra den starka välfärdsstaten.

Vi satsar på ett europeiskt försvar

- Vi ökar medlen som används för försvaret av Finland både när det gäller militärt markförsvar och den övergripande säkerheten. Vi gör det i enlighet med identifierade behov och Natoåtaganden genom att använda oss av en försvarsskatt.
- Vi stärker det nordiska och europeiska försvarssamarbetet samt de europeiska ländernas roll inom Nato. Vi ersätter målmedvetet beroendet av USA och Israel med europeisk kapacitet och försvarsindustri. Vi bedriver ett nära bilateralt samarbete med de viktigaste allierade och globala partnererna samt med mindre grupper av länder.
- Genom regelbundna övningar och närvaro skapar vi en sömlös förmåga att ta emot hjälp av allierade. Samtidigt utvecklas vår egen beredskap att hjälpa utanför Finlands gränser och vår närvaro i medlemsländerna förstärks.
- Vi utnyttjar återställandet av naturen vid östgränsen i försvarssyfte. Vi skapar svårframkomlig terräng, såsom naturliga mossar och skogar.

Vi förnyar värnplikten

- Vi förnyar värnplikten, så att den blir könsneutral och omfattar hela årskullen. En tillräcklig andel av åldersgruppen väljs ut för att fullgöra tjänstgöring genom gemensamma uppbåd.
- De som av samvetsskäl vägrar att bära vapen ska inte straffas.
- Vi ökar flexibiliteten inom civiltjänsten och förkortar civiltjänstgöringens längd.
- Vi motarbetar könsdiskriminering och annat olämpligt beteende inom försvarsmakten.
- Vi stärker det psykologiska stödet till värnpliktiga och värnar om tidig identifiering av problem.
- Vi höjer dagtraktamentet för värnpliktiga.
- Vi reformerar lagstiftningen om reservister, så att den tar bättre hänsyn till kompetens, utbildning, motivation och beredskap för internationell tjänstgöring. Vi bör också ta bättre hänsyn till situationer där en eller båda föräldrarna till ett litet barn är placerade i krigsförband.

Vi bygger upp en framtidssäker försörjningsberedskap

- Vi förstärker försörjningsberedskapen genom parlamentariskt samarbete och gör det tillsammans med våra allierade. Vi säkerställer tillräcklig självförsörjning inom energi- och livsmedelsproduktion.
- Vi säkerställer att Finland och Europa har tillräcklig egen förmåga att hantera digitala system och data som är kritiska för samhället. Inom den offentliga upphandlingen kräver vi lösningar som stöder detta mål. Vi förbereder oss inför situationer där centrala informationssystem eller informationen i dem inte är tillgänglig.

- Vi tryggar kritisk fysisk infrastruktur och utvecklar dess motståndskraft, så att effekterna av fysiska skador begränsas och återhämtningen efter störningar sker snabbt. Vi ser till att den centrala infrastrukturen och därmed relaterade partnerskap är i finländska händer och står under finländsk ledning.
- Vi gör Finland fritt från fossila bränslen. Vi fyller gradvis beredskapslagren med syntetiska bränslen.
- Vi minskar jordbrukets beroende av utländska gödningsmedel: Vi ökar näringsåtervinningen och inleder produktion av syntetisk ammoniak genom att utnyttja ren vätgas gjord i Finland.
- Vi minskar importberoendet av kritiska mineraler och andra importerade råvaror med hjälp av cirkulär ekonomi och en mer måttfull konsumtion.
- Vi tryggar tillgången till läkemedel och försörjningsberedskapen inom läkemedelsförsörjningen genom att stärka EU:s självförsörjning av läkemedel.
- Vi ser finländarnas mentala och fysiska handlingsförmåga, sammanhållning och förtroende för samhället som en del av krisberedskapen och den övergripande säkerheten.
- Med hjälp av tredje sektorn utvecklar vi en frivillig krisberedskapsutbildning som ger medborgarna färdigheter att förbereda sig för ett undantagstillstånd, klara sig under ett undantagstillstånd och bistå med hjälp.
- Vid beredskapsarbetet beaktar vi att kriser påverkar människor på olika sätt och att folk har olika behov beroende på ålder, kön, funktionsförmåga, språkkunskaper och andra faktorer. Vi utformar förberedelserna, så att de här faktorerna inte står i vägen för någon att få hjälp och stöd, att komma i säkerhet eller för möjligheten att bistå andra med hjälp av ens egna resurser.
- Vi utvecklar den statliga förvaltningens proaktiva och väl förberedda beredskap inför globala krissituationer, såsom pandemier, klimatomvälvningar eller störningar i det globala ekonomiska systemet. Vi tydliggör hur ledningen sköts under undantagstillstånd vid icke-militära kriser och värnar om demokratin.
- Vi tryggar de resurser som kommuner, välfärdsområden och centrala organisationer behöver för civilförsvaret.

Vi motverkar hybridpåverkan och förbättrar den digitala säkerheten

- Vi avvärjer Rysslands och andra utländska aktörers försök att undergräva stabiliteten i det finländska samhället
- Vi ökar anslagen till utredning av cyberbrott och till åklagarmyndigheten för att anställa cyberåklagare.
- Vi inrättar ett gemensamt, fortlöpande sårbarhetsbelöningsprogram inom statsförvaltningen med avsikt att upptäcka säkerhetsluckor innan de orsakar skada.
- Vi motarbetar informationspåverkan och stärker hela befolkningens mediekunskap genom mediefostran och -utbildning.
- Vi skapar strukturer för att motverka spridning av falska uppgifter och tystande av journalister.

Svensk översättning: Tapani Ritamäki

